

**Leo Trotskij:
Deras moral och vår**

Innehållsförteckning

Redaktionell kommentar.....	3
Deras moral och vår.....	4
Moraliska utdunstningar.....	4
Marxistisk amoralism och eviga sanningar.....	5
”Ändamålet helgar medlen”.....	6
Jesuitiska principer och utilitarism.....	7
”Moraliska regler som är obligatoriska för alla”.....	8
Krisen för den demokratiska moralen.....	9
”Sunt förnuft”.....	10
Moralister och GPU.....	11
Placeringen av de politiska schackpjäserna.....	12
Stalinismen – ett resultat av det gamla samhället.....	13
Moral och revolution.....	14
Revolutionen och användande av gisslan.....	16
”Kaffernas moral”.....	17
Lenins ”amoralism”.....	18
En lärorik händelse.....	20
Det dialektiska sambandet mellan ändamål och medel.....	21
Moralister och inställsamma smickrare av marxismen.....	24
Försäljare av avlatsbrev och deras socialistiska allierade, eller göken i ett främmande bo.....	24
”Hottentott-moral”.....	24
Än en gång om gisslan.....	25
Bävan inför den borgerliga allmänna opinionen.....	26
Inbördeskrigets moralnormer.....	26
Massorna har ingenting med detta att göra!.....	27
Kampen mot marxismen.....	27
Souvarine, en inställsam smickrare.....	28
Revolutionärer och smittbärare.....	29

Redaktionell kommentar

Föreliggande arbete av Trotskij har tidigare delvis publicerats på svenska i antologin ”Den permanenta revolutionens epok”. Denna översättning är en avsevärd komplettering och i stora stycken nyöversättning. Dessutom har den gamla översättningen delvis reviderats.

Översättning från engelska, Göran Källqvist.

Deras moral och vår

Moraliska utdunstningar

Under en tidsperiod av reaktionära segrar börjar herrar demokrater, socialdemokrater, anarkister och andra företrädare för ”vänstern” ge ifrån sig dubbelt så mycket moraliska utdunstningar som i normala fall, på samma sätt som personer som svettas dubbelt så mycket av rädsla. Dessa moralisters omskrivning av de tio budorden eller bergspredikan riktar sig inte så mycket till den segerrika reaktionen som till de revolutionärer som lider under dess förföljelser, och som genom sina ”överdrifter” och ”omoraliska” principer ”provocerar” reaktionen och rättfärdigar den moraliskt. De föreskriver också ett enkelt men säkert sätt att undvika reaktionen: man behöver bara bemöda sig om att pånyttfödas moraliskt. För de som så önskar tillhandahåller de intresserade redaktionerna gratis exempel på moralisk perfektion.

Det är den intellektuella småbourgeoisin som utgör den klassmässiga grundvalen till dessa felaktiga och uppblåsta predikningar. Den politiska grundvalen är deras oförmåga och förvirring inför den framryckande reaktionen. Den psykologiska grundvalen är deras ansträngningar att komma över sin egen känsla av underlägsenhet, genom att klä ut sig i profetens skägg.

Den moraliserande kälkborgarens favoritmetod är att blanda ihop reaktionens och revolutionens uppträdande. Han lyckas med detta knep genom att ta till förmella liknelser. För honom är tsarismen och bolsjevismen tvillingar. Även fascismen och kommunismen visar sig vara tvillingar. Han ställer samman de drag som är gemensamma hos katolicismen – eller mer exakt jesuitismen – och bolsjevismen. Hitler och Mussolini använder exakt samma metod för att visa att liberalismen, demokratin och bolsjevismen bara utgör olika yttringar av ett och samma onda. Både liberaler, demokrater, gudfruktiga katoliker, idealister, pragmatiker, anarkister och fascister delar nu övertygelsen att stalinismen och trotskismen ”i huvudsak” är samma sak. Om stalinisterna inte ansluter sig till denna ”folkfront”, så beror det bara på att de råkar vara upptagna med att utrota trotskister.

Det grundläggande draget hos dessa approximeringar och liknelser är att de fullkomligt bortser från de olika strömningarnas materiella grund, det vill säga deras klasskaraktär och därmed deras objektiva historiska roll. Istället bedömer och delar de in olika strömningar efter yttre och sekundära faktorer, oftast enligt deras inställning till en eller annan abstrakt princip som har ett speciellt värde för den som gör indelningen. För påven, frimurarna och darwinisterna är således marxisterna och anarkisterna tvillingar eftersom de på ett vanhelgande sätt förnekar den obefläckade avlelsen. För Hitler är liberalismen och marxismen tvillingar eftersom de förnekar ”blod och ära”. För en demokrat är fascismen och bolsjevismen tvillingar eftersom de inte knäböjer för den allmänna rösträtten, etc, etc.

Utan tvivel har de strömningar som förts samman ovan vissa gemensamma drag. Men poängen är att mänsklighetens utveckling inte är slutdebatterad varken med allmän rösträtt, eller ”blod och ära”, eller läran om den obefläckade avlelsen. Historisk utveckling innebär i första hand klasskamp. Dessutom kan olika klasser i namn av olika mål i vissa situationer använda likartade medel. I grund och botten kan det inte vara på annat sätt. Arméer som strider är alltid mer eller mindre symmetriska, ty om deras kampmetoder inte hade något gemensamt skulle de inte kunna slå mot varandra.

Om en okunnig bonde eller krämare, som varken förstår ursprunget till eller innebörden i kampen mellan proletariatet och borgarklassen, skulle hamna i eldgivningen mellan de två krigförande lägren så skulle han betrakta båda två med lika stort hat. Och vilka är alla dessa demokratiska moralister? Ideologer eller mellanskikt som har hamnat i, eller är rädda för att hamna mitt i

eldgivningen. Det främsta kännetecknet hos denna sortens profeter är att de inte står i kontakt med de stora historiska rörelserna, deras kynne är konservativt, de är självbelåtet inskränkta, och i grunden politiskt ytterst fega. Mer än något annat vill moralisterna att historien ska lämna dem i fred med sina små böcker, tidskrifter, prenumeranter, sunda förnuft och moraliska schabloner. Men historien lämnar dem inte i fred. Den örfilar upp dem än från vänster och än från höger. Helt klart är de alla – revolution och reaktion, tsarism och bolsjevism, kommunism och fascism, stalinism och trotskism – tvillingar. De som tvivlar på det kan känna bulorna på både höger och vänster sida av huvudet på just dessa moralister.

Marxistisk amoralism¹ och eviga sanningar

Den mest populära och vördnadsbjudande anklagelsen mot den bolsjevikiska ”amoralismen” grundar sig på bolsjevismens så kallade jesuitiska grundsats: ”Ändamålet helgar medlen.” Utifrån detta är det sedan inte svårt att dra ytterligare slutsatser: eftersom trotskisterna precis som alla bolsjeviker (eller marxister) inte erkänner moralens principer finns det följaktligen ingen ”principiell” skillnad mellan trotskism och stalinism. V.S.B. [Vilket skulle bevisas.]

En fullständigt tarvlig och cynisk amerikansk månadstidskrift har gjort en enkät om bolsjevismens moralfilosofi. Som vanligt skulle frågeformuläret tjäna både etikens och reklamens ändamål. Den oförliknelige H G Wells, vars rika fantasi bara överträffas av hans homeriska självbelåtenhet, solidariserade sig snabbt med de reaktionära snobbarna på *Common Sense*.² Det var bara som det skulle. Men även deltagare som fann det nödvändigt att försvara bolsjevismen gjorde det i de allra flesta fall genom försagda undanflykter (Eastman): marxismens principer är naturligtvis dåliga, men bland bolsjevikerna finns det likafullt många goda människor. I sanning är sådana ”vänner” farligare än våra fiender.

Om vi ska ta herrar anklagare på allvar, så bör vi först av allt fråga dem: vilka är era egna moraliska principer? Det är en fråga som näppeligen kommer att få något svar. Låt oss för ett ögonblick anta att varken personliga eller samhälleliga mål kan rättfärdiga medlen. Då måste man uppenbarligen söka normerna utanför det historiska samhället och de mål som uppstår under dess utveckling. Men var? Om inte på jorden så i himlen. Det var länge sedan prästerna hittade ofelbara moraliska normer i gudomliga uppenbarelser. Sekulära präster talar om eviga moraliska sanningar utan att ange deras ursprung. Men vi har rätt att dra slutsatsen: eftersom dessa sanningar är eviga bör de ha existerat inte bara innan människoaporna uppträdde på jorden utan även innan solsystemet uppstod. Varifrån uppstod de då? Teorin om en evig moral kan på intet sätt överleva utan Gud.

I så måtto som anglosaxiska moralister inte begränsar sig till en förnuftsmässig utilitarism,³ den borgerliga bokhållarens etik, framträder de som medvetna eller omedvetna elever till viscount⁴ Shaftesbury, som – i början av 1700-talet! – härledde moraliska bedömningar ur ett speciellt ”moraliskt sinne” som en gång för alla antogs vara givet mänskligheten. En moral som står över klasserna leder oundvikligen till att man accepterar en speciell andemening, ett ”moraliskt sinne”, ”samvete”, något sorts absolut regel, som inte är något annat än en feg källkborgerlig pseudonym för

1 **Amoralism** är ett moralfilosofiskt begrepp som betecknar flera snarlika ståndpunkter och förhållningssätt till moralen. En typ av amoralism är den som betecknar personer som förstår moraliska termer och plikter, men som inte blir motiverade att handla av de krav som moralen ställer på dem. En annan typ av amoralism är den generella ståndpunkten som helt och hållet förnekar olika moralsystems berättigande. - uppgift ur Wikipedia.

2 En amerikansk månadstidskrift som gavs ut i New York av A M Bingham och Selden Rodman 1932-46.

3 **Utilitarism** är en etiklära som syftar till att maximera det goda för det största antalet. Som lärans fäder brukar filosoferna Bentham, James Mill och John Stuart Mill nämnas. Bland de moderna utilitaristerna återfinns vi bland annat Peter Singer och Torbjörn Tännsjö. Det är dock viktigt att hålla i minnet att utilitarismen inte är en enhetlig lära utan uppvisar stor variation. - uppgift ur Wikipedia.

4 **Viscount** är den näst lägsta rangen inom den engelska högadeln. - öa.

Gud. Oavsett om vi härleder moralen från eviga sanningar eller från "människans natur", så visar den sig alltså, om vi betraktar den fristående från "målen" – det vill säga från samhället – i sista hand vara en sorts "naturlig teologi". Himlen är den enda förstärkta fästning som kan användas som utgångspunkt för en militär anstormning mot den dialektiska materialismen.

I slutet av förra seklet [1800-talet] uppstod i Ryssland en "marxistisk" skola (Struve, Berdjajev, Bulgakov och andra) som ville ersätta Marx' lära med en självständig moralprincip, det vill säga en princip som stod ovanför klasserna. Dessa personer började givetvis med Kant och det kategoriska imperativet.¹ Men var slutade de? Struve är nu pensionerad minister hos Krim-baronen Wrangel och en trogen kyrkans son. Bulgakov är en ortodox präst. Berdjajev utbreder sig över Uppenbarelseboken på alla möjliga språk. Dessa vid första påseende oväntade förvandlingar kan ingalunda förklaras med den "slaviska själen" – Struve har för övrigt en tysk själ – utan av hur den sociala kampens gått fram i Ryssland. Den grundläggande tendensen i denna förvandling är i grund och botten internationell.

Så tillvida som den klassiska filosofiska idealismen på sin tid syftade till att göra moralen icke-kyrklig, det vill säga befria den från sina religiösa rättesnören, så utgjorde den ett enormt steg framåt (Hegel). Men efter att ha frigjort sig från himlen, så måste moralprinciperna hitta sig världsliga rötter. En av materialismens uppgifter var att hitta dessa rötter. Efter Shaftesbury kom Darwin, efter Hegel kom Marx. Att idag hänvisa till de "eviga moraliska sanningarna" är ett försök att vrida hjulen tillbaka. Den filosofiska idealismen är bara ett skede: från religion till materialism, eller omvänt från materialism till religion.

"Ändamålet helgar medlen"

Låt oss ha klart för oss att Jesuitorden (som organiserades under 1500-talets första hälft för att bekämpa protestantismen) aldrig lärde att det var tillåtet med *vilka* medel som helst, även om de var kriminella ur den katolska moralens synvinkel, bara de ledde till "ändamålet", det vill säga att katolicismen segrade. Det var jesuiternas protestantiska och delvis även deras katolska motståndare som på ett illvilligt sätt tillskrev dem denna motsägelsefulla och psykologiskt absurda lära. Dessa motståndare var själv inte nogräknade i valet av medel för att uppnå *sina egna* syften. De jesuitiska teologerna, som precis som andra skolors teologer sysslade med frågan om det personliga ansvaret, lärde i själva verket ut att medlen i sig är tämligen likgiltiga, men att ett givet medel kan rättfärdigas eller fördömas moraliskt beroende på ändamålet. Att skjuta är i sig själv en likgiltig fråga; att skjuta en galen hund som hotar ett barn är en dygd; att skjuta i syfte att förgripa sig på eller mörda är ett brott. Utöver dessa allmänna sanningar gjorde jesuitordens teologer inga utfästelser.

Vad gäller praktisk moral var jesuiterna inte alls värre än andra munkar eller katolska präster, tvärtom var de dem överlägsna, eller åtminstone mer konsekventa, djärva och klarsynta. Jesuiterna var en militant, starkt centraliserad, aggressiv och farlig organisation, inte bara för sina fiender utan också för sina allierade. Genom sin psykologi och sina handlingssätt skilde sig jesuiten under den "hjältemodiga" perioden från en genomsnittlig präst som en kyrkans stridsman skiljer sig från dess krämare. Vi har ingen anledning att idealisera vare sig den ena eller den andra. Men det vore helt ovärdigt att betrakta en fanatisk stridsman med en trögtänkt och lättjefull krämares ögon.

¹ **Det kategoriska imperativet** formulerades och identifierades av Immanuel Kant (1724-1804) som moralens högsta princip. I sin grundformulering lyder det "Handla endast efter den maxim genom vilken du tillika kan vilja att den blir en allmän lag". Kant menar att detta är en analytiskt nödvändig sanning, vid betraktande av begreppet "kategoriskt imperativ". Efter avlägsnande av allt empiriskt, eller "materiellt", kvarstår endast lagbundenheten själv. Därav följer det rent formella kravet att anpassa sina handlingar till kravet på lagbundenhet. - uppgift från Wikipedia.

Om vi håller oss på de rent formella eller psykologiska likheternas område, kan man säga att bolsjevikerna förhåller sig till demokrater och socialdemokrater av olika schatteringar som jesuiterna förhöll sig till den fridfulla kyrkliga hierarkin. Jämfört med revolutionära marxister tycks socialdemokrater och centrister vara som intellektuellt efterblivna eller som kvacksalvare vid sidan av en läkare: de tänker aldrig igenom ett problem till dess slut, de tror på besvärjelser och undviker feget varje svårighet och hoppas på ett mirakel. Opportunisterna är de socialistiska idéernas fridsamma krämare medan bolsjevikerna är deras oförsonliga stridsmän. Utifrån detta härstammar det hat och förtal som råder mot bolsjevikerna, från de som har ett överflöd av deras historiskt betingade skavanker men inte en enda av deras förtjänster.

Men att ställa bolsjevismen och jesuitismen jämte varandra är ändå fullkomligt ensidigt och ytligt, litterärt snarare än historiskt. Utifrån karaktären och intressena hos de klasser som de grundade sig på, företrädde jesuiterna reaktionen, medan protestanterna representerade framåtskridandet. Detta "framåtskridandes" begränsningar fann i sin tur ett direkt uttryck i protestanternas moral. På så sätt hindrade deras "renade" Kristi lära, inte alls stadsborgaren Luther från att kräva att de revolterande bönderna skulle skjutas som "galna hundar". Doktor Martin Luther ansåg uppenbarligen att "ändamålet helgar medlen" långt innan denna regel tillskrevs jesuiterna. I sin kamp mot protestanterna anpassade sig jesuiterna i sin tur alltmer till det borgerliga samhällets anda, och behöll bara det sista av sina tre löften – fattigdom, kyskhet och lydnad – till yttermera visso i ytterst utspädd form. Utifrån de kristna idealens utgångspunkt förföll jesuiternas moral ju mer de upphörde att vara jesuiter. Kyrkans stridsmän blev dess byråkrater, och precis som alla byråkrater odrägliga bedragare.

Jesuitiska principer och utilitarism

Denna korta översikt är måhända tillräcklig för att visa vilken okunnighet och inskränkthet som krävs för att man på allvar ska kunna ställa den "jesuitiska" principen att "ändamålet helgar medlen" i motsättning till en annan till synes högre moral, där varje "medel" har sitt eget moraliska värde likt varor med bestämda priser i ett varuhus. Det är märkligt att de anglosaxiska kälkborgarnas sunda förnuft kan bli indignerat över den "jesuitiska" principen, och samtidigt hämta sin inspiration från den för den brittiska filosofin så typiska utilitaristiska moralen. Ändå betyder Benthams och John Mills norm, "största möjliga lycka åt största möjliga antal", att de medel är moraliska som leder till ett allmänt välbefinnande som högsta ändamål. I sin allmänna formulering sammanfaller således den anglosaxiska utilitarismen fullständigt med den "jesuitiska" principen att "ändamålet helgar medlen". Som vi ser existerar empirismen i denna värld bara för att befria oss från behovet att få saker och ting att gå ihop.¹

Herbert Spencer, vars empirism Darwin vaccinerade med tanken på "evolution", lär oss att utvecklingen på det moraliska området går från "förmimmelser" till "idéer". Förmimmelser har omedelbar tillfredsställelse som norm, medan idéer låter oss vägledas av normer om *framtida, varaktig och högre tillfredsställelse*. Även här är således den moraliska normen "tillfredsställelse" och "lycka". Men innehållet i denna norm blir brett och djupt beroende på "utvecklingens" nivå. På så sätt visade också Herbert Spencer, med sin egen "evolutionära" utilitarism, att principen "ändamålet helgar medlen" inte innehåller något omoraliskt.

Men det vore naivt att tro att man utifrån denna abstrakta "princip" kan finna ett svar på den praktiska frågan: Vad får vi, och vad får vi inte göra? Dessutom ställer principen "ändamålet helgar medlen" helt naturligt frågan: och vad rättfärdigar ändamålet? Både i det praktiska livet och under historiens utveckling byter ändamål och medel ständigt plats. En maskin som håller på att

¹ **Empirism** är en filosofisk lära som tar sin utgångspunkt i tanken att endast det som bevisats erfarenhetsmässigt kan betraktas som tillförlitligt. - uppgift från Wikipedia.

konstrueras är produktionens ”mål”, för att när den flyttas till en fabrik strax därefter bli ett ”medel”. Under vissa perioder är demokratin klasskampens ”mål” för att senare bara förvandlas till dess ”medel”. Den så kallade ”jesuitiska” principen innehåller inte något omoraliskt, men kan likafullt inte lösa några moraliska problem.

Spencers ”evolutionära” utilitarism överger oss också halvvägs utan att ge något svar, eftersom den i Darwins efterföljd försöker upplösa den konkreta historiska moralen i biologiska behov eller i flockdjurens ”sociala instinkter”, och det i en tid då själva förståelsen av moralen uppstår i en antagonistisk miljö, det vill säga i ett samhälle som är uppdelat i klasser.

Den borgerliga utvecklingsläran stannar maktlös på tröskeln till det historiska samhället, just därför att den inte vill erkänna drivkraften i samhällsformationernas utveckling: *klasskampen*. Moralens funktion är en av de ideologiska funktionerna i denna kamp. Den härskande klassen påtvingar samhället *sina* ändamål, och vänjer det vid att betrakta alla medel som går emot dess ändamål som omoraliska. Det är den officiella moralens huvudsakliga funktion. Den förfäktar tanken på ”största möjliga lycka”, inte för majoriteten utan för en liten och allt mindre minoritet. En sådan regim skulle inte kunna fortleva ens en vecka med hjälp av enbart våld. Den behöver moralens cement. Det är de småborgerliga teoretikernas och moralisternas uppgift att producera detta cement. De strålar i regnbågens alla färger, men när det kommer till kritan förblir de slaveriets och underkastelsens förespråkare.

”Moraliska regler som är obligatoriska för alla”

Den som inte vill vända sig till Moses, Kristus eller Mohammed, den som inte nöjer sig med eklektiskt¹ *mischmasch*, måste erkänna att moralen är ett resultat av den sociala utvecklingen, att det inte finns något orubbligt i den, att den tjänar sociala intressen, att dessa intressen är motsatta varandra, att moralen mer än någon annan form av ideologi har en klasskaraktär.

Men finns det inte grundläggande moraliska regler som har utarbetats under hela mänsklighetens utveckling och som är oundgängliga för existensen av varje kollektiv församling? Utan tvekan finns det sådana regler men de har en ytterst begränsad och instabil verkan. Normer som är ”obligatoriska för alla” blir allt mindre kraftfulla ju hårdare klasskampen blir. Den högsta formen av klasskamp är inbördeskrig, som sliter sönder alla moraliska band mellan de fientliga klasserna.

Under ”normala” förhållanden iakttar en ”normal” människa budet: ”Du skall icke dräpa!” Men om en person dödar i självförsvar under exceptionella förhållanden, då frikänner juryn honom. Om man faller offer för en mördare kommer domstolen att döda mördaren. Behovet av domstolar, såväl som självförsvar, härrör ur antagonistiska intressen. Vad angår staten, så inskränker den sig i fredstid till legaliserat mord på enskilda, men i krigstid förvandlar den det ”obligatoriska” budordet ”Du skall icke dräpa!” till sin motsats. De ”humanaste” regeringar som i fredstid ”avskyr” krig, förklarar under kriget att arméns högsta plikt är att utrota största möjliga antal människor.

De så kallade ”allmänt erkända” moraliska reglerna har i själva verket en algebraisk, det vill säga obestämd karaktär. De uttrycker bara det faktum att människors individuella uppträdande binds samman av vissa gemensamma normer som beror på att de är medlemmar i ett samhälle. Den högsta generaliseringen av dessa normer är Kants ”kategoriska imperativ”. Men trots att det intar en hög ställning på filosofins Olympen, så förkroppsligar detta imperativ ingenting kategoriskt, ty det förkroppsligar ingenting konkret. Det är ett skal utan innehåll.

¹ Inom filosofi kallas "eklektisk" ibland även "multifaktoriell", och en eklektisk analys karakteriseras där av att man analyserar en helhet såsom summan av dess delar, och alltså inte beaktar dess rörelseriktning (filosofiriktning). Ett eklektiskt tänkande betraktas ofta som motsatsen till ett dialektiskt (där argument/filosofiriktningar ställs mot varandra). - uppgift från Wikipedia.

Denna brist på regler som är obligatoriska för alla härrör ur det faktum, att människor i alla avgörande frågor känner sin klasstillhörighet avsevärt djupare än sitt medlemskap i "samhället". Den "obligatoriska" moralens "normer" är i verkligheten fyllda med ett klassinnehåll, det vill säga ett antagonistiskt innehåll. De moraliska normerna blir mer kategoriska ju mindre de är "obligatoriska för alla". Arbetarnas, i synnerhet de strejkandes eller barrikadkämparnas, solidaritet är ojämförligt mer "kategorisk" än den mänskliga solidariteten i allmänhet.

Borgarklassen, som har ett betydligt mer komplett och oförsonligt klassmedvetande än proletariatet, vill mycket gärna tvinga på de utsugna massorna *sina* moraliska läror. Det är just därför den borgerliga katekesens konkreta normer göms under moraliska abstraktioner som understöds av religionen, filosofin och den blandprodukt som kallas "sunt förnuft". Att vädja till abstrakta normer är inte ett opartiskt filosofiskt misstag utan en nödvändig del av klassbedrägeriets mekanik. En proletär revolutionärs första plikt är att avslöja detta bedrägeri som bevarar årtusendenas traditioner.

Krisen för den demokratiska moralen

För att garantera att deras intressen segrar i de stora frågorna tvingas de härskande klasserna göra eftergifter i sekundära frågor, givetvis bara så länge dessa eftergifter går ihop i bokföringen. Under den kapitalistiska uppgångsperioden, i synnerhet under de sista decennierna innan [Första] världskriget, var dessa eftergifter fullständigt reella, åtminstone i förhållande till proletariatets översta skikt. På den tiden växte industrin nästan oavbrutet. De civiliserade ländernas – och delvis även de arbetande massornas – välstånd ökade. Demokratien verkade stabil. Arbetarorganisationerna växte. Samtidigt fördjupades de reformistiska tendenserna. Förhållandena mellan klasserna mjukades upp, åtminstone utåt. På så sätt upprättades vissa grundläggande moraliska regler i de samhälleliga relationerna jämsides med demokratins normer och klassarbetets vanor. Man fick intryck av att det uppstod ett allt friare, rättvisare och mer mänskligt samhälle. För "sunda förnuftet" verkade framstegen vara oändliga.

Men istället bröt kriget ut med en rad omvälvningar, kriser, katastrofer, epidemier, och brutalitet. Mänsklighetens ekonomiska liv hamnade i en återvändsgränd. Klassmotsättningarna blev hårda och öppna. En efter en exploderade demokratins säkerhetsventiler. De grundläggande moraliska reglerna visade sig vara ännu skörare än de demokratiska institutionerna och de reformistiska illusionerna. Lögn, förtal, mutor, korrupktion, tvång, mord ökade i en aldrig tidigare skådad omfattning. För förbluffade dumbommar verkade alla dessa förtretligheter bara vara ett tillfälligt resultat av kriget. Men i själva verket var och är de fortfarande ett tecken på det imperialistiska förfallet. Kapitalismens förfall betecknar förfallet av det samtida samhällets lagar och moral.

Den imperialistiska skändlighetens "syntes" är fascismen, som uppstått direkt ur den borgerliga demokratins bankrutt när den ställs inför den imperialistiska epokens problem. Rester av demokratin fortlever enbart i de rika kapitalistiska aristokratierna. För varje "demokrat" i England, Frankrike, Holland, Belgien finns det ett visst antal koloniala slavar. "Sextio familjer" behärskar USA:s demokrati, och så vidare. I alla demokratier sticker de fascistiska skotten snabbt upp. Stalinismen är i sin tur ett resultat av imperialismens tryck mot en efterbliven och isolerad arbetarstat, ett på sitt område symmetriskt komplement till fascismen.

Samtidigt som de idealistiska kälkborgarna – bland vilka anarkisterna givetvis intar första platsen – i sin press outtröttligt avslöjar den marxistiska "amoralismen", så gör de amerikanska trusterna enligt John L Lewis (CIO) årligen av med 80 miljoner dollar på praktisk kamp mot den revolutionära "demoraliseringen", det vill säga spioneri, mutor av arbetare, komplotter och mord i mörka gränder. Ibland tar det kategoriska imperativet krokvägar för att segra!

Låt oss i rättvisans namn påpeka att de mest uppriktiga och på samma gång mest inskränkta småborgerliga moralisterna än idag lever på minnena om gårdagens idealiserade värld och hoppas att den ska återvända. De inser inte att moralen är en funktion av klasskampen, att den demokratiska moralen motsvarar den liberala och progressiva kapitalismens tidsålder, att den skärpta klasskampen under den senaste fasen definitivt och oåterkalleligen krossade denna moral, att det i dess ställe kom å ena sidan fascismens moral och å den andra den proletära revolutionens moral.

”Sunt förnuft”

Demokratin och den ”allmänt erkända” moralen är inte imperialismens enda offer. Den tredje martyren är det ”allmängiltiga” sunda förnuftet. Denna intelligensens lägsta form är nödvändig under alla förhållanden, och är under vissa förhållanden till och med tillräcklig. Det sunda förnuftets grundläggande tillgång är de elementära slutsatser som kan dras av allmängiltiga erfarenheter: att man inte ska stoppa handen i elden, så långt möjligt gå längs en rak linje, inte reta elaka hundar... och så vidare i all oändlighet. I en stabil social miljö räcker sunda förnuftet för att köpslå, bota sjukdomar, skriva artiklar, leda fackföreningar, rösta i parlamentet, gifta sig och föra arten vidare. Men när samma sunda förnuft försöker gå utöver sina giltiga begränsningar till mer komplicerade generaliseringar, då avslöjas den som enbart en samling fördomar hos en speciell klass och under en speciell epok. Det räcker med en vanlig kapitalistisk kris för att sunda förnuftet ska hamna i en återvändsgränd, och under katastrofer som revolutioner, kontrarevolutioner och krig visar sig sunda förnuftet vara en fullkomlig idiot. För att förstå de katastrofala inträngen i den ”normala” händelseutvecklingen krävs högre intellektuella kvalitéer, som hittills bara har fått sitt filosofiska uttryck i den dialektiska materialismen.

Max Eastman, som med framgång försöker skänka ”sunda förnuftet” en tilltalande litterär stil, har gjort kampen mot dialektiken till varken mer eller mindre än sitt eget yrke. Eastman kallar på allvar det sunda förnuftets konservativa banaliteter förenat med god stil för ”revolutionens vetenskap”. Han stöder *Common Senses* reaktionära snobbar och förklarar med oförliknelig övertygelse för mänskligheten, att om Trotskij inte hade vägletts av den marxistiska läran utan av sunda förnuftet så skulle han inte... ha förlorat makten. För Eastman existerar inte den inre dialektik som hittills har visat sig i en rad bestämda stadier i alla revolutioner. För honom beror den reaktion som tränger undan revolutionen på att man inte har tillräcklig respekt för sunda förnuftet. Eastman inser inte att det är Stalin som i historisk mening har fallit *offer* för sunda förnuftet, det vill säga dess otillräcklighet, eftersom hans makt tjänar intressen som är mot bolsjevismens. Å andra sidan gjorde den marxistiska läran det möjligt för oss att i tid frigöra oss från den termidorianska¹ byråkratin och fortsätta att tjäna den internationella socialismens syften.

All vetenskap, inklusive ”revolutionens vetenskap”, bekräftas av erfarenheterna. Eftersom Eastman mycket väl känner till hur man kan upprätthålla den revolutionära makten under förhållanden av internationell kontrarevolution, så hoppas vi att han också vet hur man ska erövra makten. Det vore mycket önskvärt om han äntligen avslöjade sina hemligheter. Helst av allt borde det göras i form av ett *programförslag för ett revolutionärt parti* under titeln: Hur man erövrar och behåller makten. Men vi fruktar att just sunda förnuftet kommer att få Eastman att avstå från ett så riskabelt företag. Och den här gången kommer sunda förnuftet att ha rätt.

Den marxistiska läran, som Eastman tyvärr aldrig förstod, gjorde det möjligt för oss förutse att den sovjetiska termidor med allt sitt kriminella oväsen var oundviklig. Samma lära förutsade för länge

¹ Begreppet **termidor** använder Trotskij som en historisk liknelse av hur den stalinistiska byråkratin grep makten inom ramen för nationaliserade egendomsförhållanden. Under den franska revolutionen skedde en motsvarande reaktion som störtade jakobinernas regim utan att återgå till feodalismen under månaden termidor. - öa

sedan att den borgerliga demokratin och dess moral oundvikligen skulle falla. Men det ”sunda förnuftets” principryttare överraskades av fascismen och stalinismen. Sunda förnuftet använder oföränderliga storheter i en värld där förändringar är det enda som är oföränderligt. Dialektiken betraktar tvärtom alla fenomen, institutioner och normer under deras uppgång, utveckling och förfall. För sunda förnuftet verkar den dialektiska bedömningen att moralen är underkastad och ett övergående resultat av klasskampen vara ”amoralism”. Men det finns inget mer instängt, inskränkt, självbelåtet och cyniskt än det sunda förnuftets moral!

Moralister och GPU

Moskvarättegångarna blev tillfället för ett korståg mot bolsjevikernas ”amoralism”. Men korståget inleddes inte omedelbart. Sanningen är att de flesta moralister direkt eller indirekt var vänner till Kreml. Som sådana försökte de under lång tid dölja sin bestörtning och låtsades till och med att inget speciellt hade hänt.

Men Moskvarättegångarna var ingen tillfällighet. Slavisk lydnad, hyckleri, den officiella kulturen av lögnen, mutor och andra sorters korruption, hade börjat blomstra ymnigt i Moskva redan 1924-25. De framtida skenrättegångarna förbereddes öppet inför ögonen på hela världen. Det saknades inte varningar. Men ”vännerna” ville inte se någonting. Inte att undra på: huvuddelen av dessa herrar, som en gång i tiden var oförsonliga fiender till oktoberrevolutionen, blev vänner till Sovjetunionen bara i takt med det termidorianska förfallet – de småborgerliga demokraterna i väst kände igen den småborgerliga byråkratin i öst som en själsfrände.

Trodde verkligen dessa personer på anklagelserna i Moskva? Bara de allra mest trögtänkta. De andra ville inte oro sig själva genom att bekräfta dem. Var det rimligt att inkräkta på den smickrande, bekväma och ofta lönande vänskapen med de sovjetiska ambassaderna? Dessutom – det glömde de absolut inte! – kan taktlösa sanningar skada Sovjetunionens prestige. Dessa personer slätade över brotten med praktiska överväganden, det vill säga de tillämpade öppet principen att ”ändamålet helgar medlen”.

Den kungliga advokaten Pritt, som lägligt nog kunde kika under tunikan på den stalinistiska rättvisans gudinna och se att allt var i ordning, tog själv detta skamliga initiativ. Romain Rolland, vars moraliska anseende värderas högt av de sovjetiska bokförlagens bokhållare, skyndade sig att utfärda ett av sina manifest, en blandning av melankoliskt lyriskt patos och en senil cynism. Det franska Förbundet för mänskliga rättigheter, som 1917 dundrade om ”Lenin och Trotskij's amoralism” när de bröt den militära alliansen med Frankrike, skyndade sig 1936 att skylta över Stalins brott för att skydda den fransk-sovjetiska paktens intressen. Som vi vet helgar patriotiska ändamål alla medel. *The Nation* och *The New Republican* blundade för Jagodas bravader, eftersom deras ”vänskap” med Sovjetunionen garanterade deras egen auktoritet. Men så sent som förra året förkunnade inte dessa herrar att stalinismen och trotskismen var samma sak. De stod öppet för Stalin, för hans realism, för hans rättvisa och för hans Jagoda. De vidhöll denna ståndpunkt så länge de kunde.

Fram till avrättningen av Tuchtjevskij, Jakir och de andra, såg storbourgeoisin i de demokratiska länderna inte utan tillfredsställelse på avrättningarna av revolutionärer i Sovjetunionen, om än med låtsad avsky. I denna mening motsvarade *The Nation* och *The New Republican*, för att inte tala om Duranty, Louis Fischer och deras gelikar bland pennans prostituerade, fullkomligt den ”demokratiska” imperialismens intressen. Avrättningen av generalerna oroade borgarklassen och tvingade dem att inse att den stalinistiska apparatens uttalade sönderfall underlättade Hitlers, Mussolinis och Mikados uppgifter. *New York Times* började försiktigt men envist att korrigeras sin egen Duranty. *Le Temps* i Paris öppnade sina spalter en aning för att sprida ljus över den verkliga situationen i

Sovjetunionen. Vad gäller de småborgerliga moralisterna och inställsamma smickrarna, så var de aldrig något annat än kapitalistklassens tjänstvilliga ekon. När den internationella undersökningskommissionen under John Dewey hade fällt sin dom, blev det dessutom uppenbart för varje på minsta sätt tänkande människa, att ett fortsatt öppet försvar av GPU bara innebar en risk för politisk och moralisk död. Först då beslutade sig ”vännerna” för att dra fram de eviga moraliska sanningarna i Guds värld, det vill säga falla tillbaka på den andra försvarslinjen.

Skrämda stalinister och halvstalinister är inte sist bland moralisterna. Under flera år sammanbodde Eugene Lyons glatt med den termidorianska klicken, och ansåg sig nästan vara bolsjevik. När han drog sig undan från Kreml – av orsaker som inte intresserar oss det minsta – så steg han givetvis upp bland idealismens moln. Fram till nyligen hade Liston Oak ett sådant förtroende i Komintern att den anförtrorde honom uppgiften att driva dess engelska propaganda i den spanska republiken. Det hindrade honom givetvis inte från att, så fort han hade lämnat sin post, också överge det marxistiska alfabetet. Efter att ha brutit med GPU anslöt sig den landsflyktige Walter Krivitskij omedelbart till den borgerliga demokratin. Tydligt har även den åldrade Charles Rappoport genomgått samma förvandling. Efter att ha kastat stalinismen överbord är folk av det slaget – de är många – tvungna att söka gottgörelse i den abstrakta moralens grundsatser för den besvikelse och förnedring som deras ideal har orsakat dem. Fråga dem: ”Varför har ni gått från Kominterns eller GPU:s led till borgarklassens läger?” De har svaret färdigt: ”Trotskismen är inte bättre än stalinismen.”

Placeringen av de politiska schackpjäserna

”Trotskismen är revolutionär romantik, stalinismen praktisk politik.” Denna banala motsatsställning, som den genomsnittlige kälkborgaren fram till igår använde för att rättfärdiga sin vänskap med termidor mot revolutionen, återstår det idag inte ett spår av. Nu ställs i allmänhet inte trotskismen och stalinismen mot varandra utan de likställs istället. De likställs dessutom bara till formen men inte innehållet. Efter att ha ryggat tillbaka för det ”kategoriska imperativets” kulmen, fortsatte i själva verket demokraterna att försvara GPU men bara i det fördolda och mer svekfullt. Den som förtalar offren hjälper bödeln. I detta precis som i andra fall tjänar moralen politiken.

En demokratisk kälkborgare och en stalinistisk byråkrat är om inte tvillingar så själsliga bröder. De tillhör i alla fall samma politiska läger. Det nuvarande regeringssystemet i Frankrike och – om vi lägger till anarkisterna – den spanska republiken har sin grund i ett samarbete mellan stalinister, socialdemokrater och liberaler. Om det brittiska Oberoende arbetarpartiet verkar tilltufsad så beror detta på att det under ett antal år inte drog sig undan Kominterns omfamning. Det franska Socialistpartiet uteslöt trotskisterna strax innan det förberedde sig för att gå samman med stalinisterna. Att sammanslagningen inte ägde rum berodde inte på principiella motsättningar – vad återstår av dem? – utan på att de socialdemokratiska karriäristerna är rädda om sina poster. Efter att ha återvänt från Spanien förkunnade Norman Thomas att trotskisterna ”objektivt” hjälpte Franco, och med denna subjektiva orimlighet hjälpte han ”objektivt” GPU:s bödlar. Denna rättskaffens man uteslöt de amerikanska trotskisterna ur sitt parti just när GPU sköt ner deras meningsfränder i Sovjetunionen och Spanien. Trots sin ”amoralism” har stalinisterna inte utan framgång trängt in i statsapparaten i många länder. I fackföreningarna umgås de alldeles utmärkt med byråkrater ur andra schatteringar. Förvisso har stalinister en ytterst lättfärdig inställning till brottsbalken, och skrämmer i fredstid därför bort sina ”demokratiska” vänner. Men som exemplet Spanien visar, blir de under sällsynta förhållanden desto säkrare småbourgeoisins ledare mot proletariatet.

Den Andra internationalen och Amsterdaminternationalen tog givetvis inte själva på sig ansvaret för skenrättegångarna, det arbetet överlämnade de till Komintern. Själva höll de tyst. Enskilt förklarade de att de ur ”moralisk” synvinkel var mot Stalin, men ur politisk synvinkel var de – för honom. Först

när Folkfronten i Frankrike ohjälpligt föll samman och tvingade socialisterna att tänka på morgondagen, hittade Leon Blum i botten av sitt bläckhorn de nödvändiga orden för att uttrycka sin moraliska indignation.

Den enda orsaken till att Otto Bauer fördömde Vysjinskijs rättvisa var för att desto mer ”opartiskt” kunna stöda Stalins politik. Enligt ett uttalande nyligen från Bauer hänger socialismens öde samman med Sovjetunionens öde. ”Och Sovjetunionens öde”, fortsätter han, ”är stalinismens öde, så länge[!] Sovjetunionens eget inre öde inte övervinner den stalinistiska utvecklingsfasen.” Bauers, austromarxismens och socialdemokratins hela lögnaktighet och röta sammanfattas i denna mening: ”Så länge” den stalinistiska byråkratin är stark nog att mörda den ”inre utvecklingens” progressiva företrädare, håller Bauer ihop med Stalin. När de revolutionära krafterna trots Bauer störtar Stalin, då kommer Bauer generöst nog att erkänna den ”inre utvecklingen” – med bara tio års fördröjning.

Bakom de gamla internationalerna trampar Londonbyråns centrister fram, och kombinerar glatt egenskaperna hos ett daghem, en skola för mentalt underutvecklade vuxna och ett hem för invalider. Byråns sekreterare, Fenner Brockway, inledde med uttalandet att en undersökning av Moskvarättegångarna skulle kunna ”skada Sovjetunionen” och föreslog istället en undersökning av... Trotskijs politiska verksamhet med hjälp av en ”opartisk” kommission bestående av fem oförsonliga fiender till Trotskij. Brandler och Lovestone solidariserade sig offentligt med Jagoda, de tog bara avstånd från Jezjov. Med uppenbart falska svepskäl vägrade Jacob Welcher att vittna inför John Deweys internationella kommission, eftersom det skulle vara ogynnsamt för Stalin. Dessa människors ruttna moral är bara ett resultat av deras ruttna politik.

Men kanske anarkisterna spelar den allra mest bedrägliga rollen. Om, som de hävdar i varenda mening, stalinismen och trotskismen är en och samma, varför hjälper i så fall de spanska anarkisterna stalinisterna att ta hämnd på trotskisterna och på samma gång de revolutionära anarkisterna? De mer öppenjärtiga anarkistiska teoretikerna svarar: det är priset för vapnen. Med andra ord: ändamålet helgar medlen. Men vilket är deras *ändamål*? Anarkismen? Socialismen? Nej bara att rädda samma borgerliga demokrati som förberedde fascismens seger. Usla ändamål motsvaras av usla medel.

Sådan är den verkliga placeringen av världens politiska schackpjäser!

Stalinismen – ett resultat av det gamla samhället

Ryssland tog historiens längsta kliv, under vilket landets mest progressiva krafter fick sitt uttryck. Den pågående reaktionens omfattning står i proportion till revolutionens omfattning, och under reaktionen utkräver underutvecklingen sin hämnd. Stalinismen förkroppsligar denna reaktion. Det gamla ryska barbariet reser sig på en ny social grundval och blir då än mer motbjudande, eftersom det är tvunget att dölja sig med ett hyckleri utan motstycke i historien.

Den ryska revolutionen tvingade liberalerna och socialdemokraterna i väst att tvivla på sina ruttna idéer, men nu repade de nytt mod. I deras ögon verkade den sovjetiska byråkratins moraliska förfall återupprätta liberalismen. Man drog fram stereotypa schabloner: ”Varje diktatur innehåller fröna till sitt eget förfall”; ”bara demokratin garanterar personlighetens utveckling”; och så vidare. Att på detta sätt ställa demokrati och diktatur i motsats till varandra, och i det aktuella exemplet fördöma socialismen till förmån för den borgerliga regimen, visar på en häpnadsväckande teoretisk okunnighet och skrupellöshet. Den stalinistiska skändningen är en historisk realitet, och ställs mot demokratin – som är en över historien stående abstraktion. Men inte heller i demokratins historia saknas det skändningar. Vi har lånat termerna ”termidor” och ”bonapartism” från den borgerliga demokratins historia för att karakterisera den sovjetiska byråkratin. Orsaken till det är att – vilket alla efterblivna

liberala principryttare bör lära sig – *demokratin ingalunda kom till världen längs en demokratisk väg*. Bara vulgära personer kan nöja sig med att tugga temat att bonapartismen var en ”naturlig produkt” av jakobinismen, ett historiskt straff för att ha kränkt demokratin, och så vidare. Den borgerliga demokratin hade varit helt otänkbar utan jakobinernas vedergällning mot feodalismen. Att ställa de konkreta historiska stadierna, jakobinism, termidor och bonapartism, mot en idealiserad abstraktion, ”demokrati”, är lika förkastligt som att ställa barnafödandets smärtor i motsättning till ett levande barn.

Å andra sidan är inte stalinismen en abstraktion av ”diktaturen”, utan en enorm byråkratisk reaktion mot den proletära diktaturen i ett underutvecklat och isolerat land. Oktoberrevolutionen avskaffade privilegier, förde krig mot sociala ojämlikheter, ersatte byråkratin med de arbetandes självstyre, avskaffade den hemliga diplomatin, försökte göra alla samhällsliga förhållanden helt klara. Stalinismen återupprättade ytterst anstötliga former av privilegier, gav ojämlikheten en utmanande karaktär, kvävde massornas självstyre under en polisdiktatur, omvandlade administrationen till Kremlklickens monopol, och återskapade maktfetischer som den absoluta monarkin bara vågade drömma om.

Alla former av social reaktion måste dölja sina verkliga mål. Ju kraftigare omvandlingen är från revolution till reaktion, desto mer är reaktionen beroende av revolutionens traditioner, det vill säga ju mer den fruktar massorna desto mer tvingas den ta till osanningar och konplotter i kampen mot revolutionens företrädare. De stalinistiska konplotterna är inte frukten av någon bolsjevikisk ”amoralism”. Nej, precis som alla viktiga historiska händelser är de ett resultat av en konkret social kamp, och dessutom den mest gemena och hårda av dem alla: den nya aristokratins kamp mot de massor som lyfte upp den till makten.

Det krävs verkligen en gränslös intellektuell och moralisk tröghet för att likställa stalinismens reaktionära polismoral med bolsjevikernas revolutionära moral. Lenins parti har för länge sedan upphört att existera – det krossades mellan de inre svårigheterna och världsimperialismen. I dess ställe uppstod den stalinistiska byråkratin, imperialismens överföringsmekanism. Över hela världen har byråkratin ersatt klasskampen med klassarbete och internationalismen med socialpatriotism. För att anpassa det härskande partiet till reaktionens uppgifter, ”förnyade” byråkratin sin sammansättning genom att avrätta revolutionärer och värva karriärister.

All reaktion återskapar, underblåser och stärker element från det förgångna som revolutionen gick till angrepp mot men inte kunde besegra. Stalinismens metoder tänjer till det yttersta, till en höjdpunkt och samtidigt till en orimlighet, alla de osanningar, brutalitet och tarvligheter som utgör kontrollmekanismerna i varje klassamhälle, även demokratin. Stalinismen är en sammanklumpning av den historiska statens alla ohyggligheter, dess mest ondskefulla karikatyr och avskyvärda grimas. När det gamla samhällets representanter på ett puritanskt sätt ställer en steril demokratisk abstraktion mot stalinismens ruttenhet, så är vi i vår fulla rätt att rekommendera dem och hela det gamla samhället att noga betrakta sig själva i den sovjetiska termidors förvanskade spegel. GPU:s brott överträffar i sin nakenhet förvisso avsevärt alla andra regimer. Men det beror på att de händelser som under inverkan från den världsimperialistiska demoraliseringen skakar Ryssland är så enormt omfattande.

Moral och revolution

Det finns gott om liberaler och radikaler som har anammat det materialistiska sättet att tolka händelseutvecklingen, och betraktar sig själva som marxister. Men det hindrar dem inte från att fortsätta att vara borgerliga journalister, professorer eller politiker. En bolsjevik är naturligtvis otänkbar utan den materialistiska metoden, även på moralens område. Men denna metod hjälper honom inte bara att tolka händelserna, utan också att skapa proletariats revolutionära parti. För att

kunna genomföra denna uppgift måste man stå helt självständig från borgarklassen och deras moral. Ändå är det de borgerliga uppfattningarna som idag är bestämmande inom den officiella arbetarrörelsen, från William Green i USA, Leon Blum och Maurice Thorez i Frankrike till García Oliver i Spanien. Det är detta faktum som allra tydligast uttrycker den nuvarande periodens reaktionära karaktär.

En revolutionär marxist kan inte börja att närma sig sin historiska uppgift utan att moraliskt ha brutit med den borgerliga allmänna opinionen och dess företrädare inom proletariatet. För detta krävs ett helt annat moraliskt mod än vad som krävs för att öppna munnen och ropa "Ner med Hitler!" "Ner med Franco!" på möten. De demokratiska frasmakarna, salongsradikalerna och korridorhjältarna är dödligt rädda just för bolsjevikernas bestämda, helt genomtänkta, orubbliga brytning med inte bara stor- utan också småbourgeoisins konservativa moralfilosofi. Därur härrör deras klagomål på bolsjevikernas "amoralism".

Detta att likställa borgerlig moral med moral "i allmänhet" kanske kan konstateras allra bäst inom småbourgeoisins yttersta vänster, just inom den så kallade Londonbyråns centristiska partier. Eftersom denna organisation "erkänner" den proletära revolutionens program, kan våra meningsskiljaktigheter med dem vid första anblick verka vara oviktiga. Deras "erkännande" är i själva verket värdelöst eftersom det inte binder dem till någonting. De "erkänner" den proletära revolutionen på samma sätt som kantianerna kändes vid det kategoriska imperativet, det vill säga som en helig princip som inte kan tillämpas på vardagslivet. I praktisk politik allierar de sig med revolutionens värsta fiender (reformister och stalinister) i kampen mot oss. Hela deras tänkande är genomsyrat av dubbelspel och falskhet. Om centristerna i allmänhet inte begår några imponerande brott så beror det bara på att de för evigt befinner sig på politikens bakvägar: de är så att säga historiens små ficktjuvar. Av detta skäl anser de sig kallade att väcka arbetarrörelsen till nytt liv med en ny moral.

I den yttersta vänstern av detta "vänster" samfund finns en liten och politiskt helt obetydligt grupp av tyska emigranter som ger ut tidningen *Neuer Weg* (Ny väg). Låt oss sitta ner och lyssna på dessa "revolutionära" åklagare av bolsjevikernas amoralism. I en ton av tvetydigt föregivet beröm förkunnar *Neuer Weg* att bolsjevikerna på ett positivt sätt skiljer sig från andra partier genom att inte hyckla – de säger öppet det som andra i tysthet tillämpar i verkligheten, det vill säga principen att "ändamålet helgar medlen". Men enligt *Neuer Wegs* övertygelser är ett sådant "borgerligt" rättensnöre inte förenligt med en "hälsosam socialistisk rörelse". "Lögner och ännu värre saker är inte medel som kan tillåtas i kampen, som ännu Lenin ansåg." Ordet "ännu" betyder uppenbarligen att Lenin inte lyckades övervinna sin villfarelse bara därför att han inte levde länge nog för att vara med om *Ny vägs* upptäckt.

I formuleringen "lögner och ännu värre saker" betyder "värre" uppenbarligen våld, mord och så vidare, ty under likvärdiga förhållanden är våld värre än lögn, och mord är den yttersta formen av våld. Vi kommer därmed fram till slutsatsen att lögner, våld och mord inte är förenliga med en "hälsosam socialistisk rörelse". Men hur förhåller vi oss till revolutionen? Inbördeskrig är det hårdaste av alla krig. Det går inte att tänka sig utan våld mot tredje person, och inte bara det, utan med dagens teknik är det också otänkbart utan våld mot gamla män och kvinnor och barn. Måste vi påminna om Spanien? Det enda möjliga svaret från den spanska republikens "vänner" lyder så här: inbördeskrig är bättre än fascistiskt slaveri. Men detta helt riktiga svar innebär bara att *ändamålet* (demokrati eller socialism) under vissa villkor helgar sådana *medel* som våld och mord. För att inte tala om lögner! Utan lögner är krig lika otänkbart som en maskin utan olja. För att skydda Cortes' möte (1 februari 1938) från fascistiska bomber lurade regeringen i Barcelona medvetet journalister och till och med sin egen befolkning. Kunde den ha handlat annorlunda? Var och en som accepterar målet: seger över Franco, måste acceptera medlen: inbördeskrig med fasor och brott i

kölvattnet.

Men förtjänar ändå inte lögner och våld ”i sig själva” att bli fördömda? Givetvis, precis som klassamhället som ger upphov till dem. Ett samhälle utan sociala motsättningar kommer naturligtvis att vara ett samhälle utan lögner och våld. Men det går inte att bygga en bro till detta samhälle utan hjälp av revolutionära, med andra ord våldsamma medel. Revolutionen är i sig själv ett resultat av klassamhället och bär med nödvändighet en del av dess drag. Utifrån de ”eviga sanningarnas” synvinkel är revolutionen givetvis ”omoralisk”. Men det betyder bara att den idealistiska moralen är kontrarevolutionär, det vill säga står i utsugarnas tjänst.

”Men inbördeskrig”, kommer kanske den överraskade filosofen att svara, ”är ett tråkigt undantag. I fredstid bör en hälsosam socialistisk rörelse klara sig utan våld och lögner.” Ett sådant svar utgör dock inget annat än en patetisk undanflykt. Det finns ingen ogenomtränglig gränslinje mellan ”fredlig” klasskamp och revolutionen. Varendra strejk förkroppsligar i outvecklad form inbördeskrigets alla delar. Båda sidor försöker imponera på motståndaren med en överdriven bild av sin beslutsamhet att kämpa och sina materiella resurser. I sin press och med sina agenter och spioner strävar kapitalisterna efter att skrämja och demoralisera de strejkande. När övertalning inte fungerar måste arbetarnas strejkvakter, å sin sida, ta till våld. Således är ”lögner och ännu värre saker” en oskiljaktig del av klasskampen även i dess mest elementära form. Vi måste tillägga att själva begreppen *sanning* och *lögn* uppstod ur samhälleliga motsättningar.

Revolutionen och användande av gisslan

När Stalin har avrättat sina motståndare på falska anklagelser, arresterar och skjuter han motståndarnas barn. Genom att använda familjegisslan tvingar Stalin de sovjetiska diplomater som har tillåtit sig uttrycka tvivel om Jagodas och Jezjovs ofelbarhet att återvända från utlandet. Moralisterna i *Neuer Weg* anser det nödvändigt och lämpligt att vid detta tillfälle påminna oss om det faktum att Trotskij 1919 ”också” införde en lag om gisslan. Men här måste vi citera ordagrant: ”Stalins fängslande av oskyldiga släktingar är avskyvärt barbari. Men det var också barbari när Trotskij föreskrev det (1919).” Här har vi ett praktexemplar på den idealistiska moralisten! Hans måttstock är lika falsk som den borgerliga demokratinas normer – i båda fallen utgår man från en likhet som det inte finns minsta spår av.

Vi tänker inte betona det faktum att 1919 års dekret knappast ledde till en enda avrättning av släktingar till befälhavare, vars förräderi inte bara ledde till förlusten av ett oräkneligt antal liv utan även hotade att tillintetgöra revolutionen. Frågan handlar i grund och botten inte om det. Om revolutionen ända från början inte hade varit onödigt storsint, så skulle det ha räddat hundratusentals liv. På så sätt och i andra avseenden tar jag fullt ansvar för 1919 års dekret. Det var en nödvändig åtgärd i kampen mot förtryckarna. Dekretet rättfärdigas enbart av kampens historiska innehåll, och på samma sätt rättfärdigas inbördeskriget i sin helhet, vilket inte utan grund också kan kallas för ”avskyvärt barbari”.

Vi överlämnar till Emil Ludwig och andra av hans sort att måla Abraham Lincolns porträtt med rosa små vingar. Lincolns betydelse låg i att han inte tvekade att ta till de allra hårdaste metoder, om de bara ansågs nödvändiga för att uppnå det stora historiska mål som den unga nationens utveckling ställde upp. Frågan handlar inte ens om vilket av de krigförande lägren som orsakade eller själv drabbades av det högsta antalet offer. Historien har olika mätstickor för Nordstaternas och Sydstaternas grymhet under inbördeskriget. Låt inte föraktliga eunucker säga till oss att en slavägare som genom list och våld slår en slav i järn, inför moralens domstol är samma sak som en slav som med hjälp av list och våld krossar kedjorna!

När Pariskommunen hade dränkts i blod och hela världens reaktionära knektar släpade dess fana i smädandets och förtalets smuts, var det många demokratiska kärlborgare som anpassade sig till reaktionen och förtalade kommunarderna för att de sköt 64 gisslan, med Paris' ärkebiskop i spetsen. Marx tvekade inte ett ögonblick att försvara Kommunens blodiga handling. I ett cirkulärbrev från Första internationalens generalråd, som sjuder av ett hetsigt vulkanutbrott, påminner Marx oss först om att borgarklassen använde gisslan både i kampen mot kolonialfolken och sina egna arbetande massor, hänvisar sedan till de ursinniga reaktionärernas systematiska avrättning av fångar från Kommunen, och fortsätter sedan: "[för att skydda de fångna kommunarderna]... återstod för kommunen ingenting annat än att ta sin tillflykt till den preussiska seden att ta gisslan för att skydda dessa fångars liv. De som gisslan tagnas liv var förverkade många gånger om genom versaillarnas fortsatta arkebusering av fångar. Hur kunde man längre skona dem efter det blodbad, som Mac Mahons pretorianer firade sin inmarsch i Paris med? Skulle också den sista motvikten mot bourgeoisregeringarnas vilda framfart - tagandet av gisslan - bli till rena åtlöjet?"¹ På detta sätt försvarade Marx avrättningen av gisslan trots att det bakom honom satt en Fenner Brockway, en Norman Thomas och en Otto Bauer med flera. Men världsproletariatets ilska över versaillarnas våldsamt var så färsk i minne att de reaktionära moralistiska klåparna föredrog att hålla tyst och vänta på mer gynnsamma tider, som tyvärr inte dröjde. Först efter reaktionens fullständiga seger kunde de småborgerliga moralisterna, tillsammans med de fackliga byråkraterna och anarkistiska frasmakarna, krossa den Första internationalen.

När Oktoberrevolutionen försvarade sig mot imperialismens förenade styrkor längs en 800 mil lång front, följde hela världens arbetare kampens utveckling med en så glödande sympati, att det var ytterst riskabelt att i deras församlingar stämpla användandet av gisslan som "avskyvärt barbari". Det krävdes ett fullständigt förfall av sovjetstaten och reaktionens seger i ett antal länder innan moralisterna kröp fram ur sina hålor... för att hjälpa Stalin. Om det är så att det förtryck som garanterar den nya aristokratins privilegier har samma moraliska värde som befrielsekampens revolutionära åtgärder, då är Stalin helt ursäktad, om... om inte den proletära revolutionen skulle vara fullständigt utdömd.

När herrar moralister söker efter exempel på omoral i det ryska inbördeskriget, så känner de sig på samma gång tvingade att blunda för det faktum att den spanska revolutionen också gav upphov till användandet av gisslan, åtminstone under den period då den var en verklig massrevolution. Dessa åklagare vågar inte angripa de spanska arbetarna för deras "avskyvärda barbari" bara därför att den pyreneiska halvön fortfarande är alltför het. Det är avsevärt mer behändigt att återvända till 1919. Det är redan historia, de gamla har glömt och de unga har inte lärt sig ännu. Av samma orsak återvänder fariséer av diverse schatteringar till Kronstadt och Machno med sådan envishet – där finns ett fritt utlopp för de moraliska utdunstningarna!

"Kaffernas moral"²

Det går inte annat än att hålla med moralisterna att historien väljer grymma vägar. Men vilka praktiska slutsatser ska man dra av det? Leo Tolstoj rekommenderade att vi ska bortse från de sociala konventionerna och fullända oss själva. Mahatma Gandhi råder oss att dricka getmjölk. Tyvärr hamnar inte de "revolutionära" moralisterna i *Neuer Weg* särskilt långt från dessa recept. "Vi bör frigöra oss", predikar de, "från den kaffermoral enligt vilken bara det som fienden gör är fel." Ett utmärkt råd! "Vi bör frigöra oss..." Tolstoj rekommenderade dessutom att vi skulle frigöra oss från köttsliga synder. Men statistiken visar att hans rekommendation inte har nått någon framgång. Våra

1 I "Generalrådet manifest om inbördeskriget i Frankrike 1871", ur Marx, **Pariskommunen**. -öa.

2 Kaffer är en nedsättande benämning på svarta afrikaner som användes under apartheidregimen i Sydafrika. Ursprungligen betydde ordet hedning. - öa.

centristiska små män har lyckats höja moralen ovan klasserna i ett klassamhälle. Men det har gått nästan 2.000 år sedan det sades: ”Älska era fiender”, ”Vänd andra kinden till...” Men inte ens den heliga fadern i Rom har ännu så länge ”frigjort sig” från hat mot sina fienden. I sanning är Satan, mänsklighetens fiende, mäktig!

Enligt dessa ynkliga små män är det ”kaffermoral” att tillämpa olika kriterier på utsugarnas och de utsugnas handlingar. För det första är en så föraktfull hänvisning till kaffrer knappast passande att komma från en ”socialists” penna. Är kaffrernas moral egentligen så dålig? Så här säger *Encyclopaedia Britannica* i frågan:

”I sina sociala och politiska relationer uppvisar de stort taktsinne och intelligens; de är anmärkningsvärt modiga, stridbara och gästvänliga, och var ärliga och uppriktiga tills dess de kom i kontakt med de vita, och därvid blev misstänksamma, hämndlystna och tjuvaktiga, utöver att de la sig till med de flesta europeiska brister.” Man kan inte låta bli att dra slutsatsen att vita missionärer, som predikade en evig moral, deltog i fördärvandet av kaffrerna.

Om vi skulle berätta för arbetande kaffrer hur arbetarna reste sig i vår del av världen och överraskade utsugarna, så skulle de bli mycket nöjda. Å andra sidan skulle de bli förgäde över att upptäcka att förtryckarna har lyckats lura de förtryckta. En kaffer som missionärerna inte har lyckats fördärva in i själen kommer aldrig att tillämpa samma abstrakta moralregler på förtryckarna och de förtryckta. Ändå kommer han med lätthet att förstå förklaringen att dessa abstrakta regler har till funktion att förhindra de förtryckta att resa sig mot sina förtryckare.

Vilket lärorikt sammanträffande! I syfte att förtala bolsjevikerna tvingades *Neuer Wegs* missionärer på samma gång förtala kaffrerna. Dessutom följer i båda fallen förtalet i fotspåren på den officiella borgerliga lögnen: mot revolutionärer och mot de färgade raserna. Nej, vi föredrar kaffrer framför både andliga och världsliga missionärer!

Man behöver hursomhelst inte överskatta plikt känslan hos *Ny vägs* och andra återvändsgränders moralister. Dessa personer har inte några dåliga avsikter. Men trots sina intentioner fungerar de som hävstänger för reaktionen. Under perioder som den nuvarande, då småborgerliga partier som hänger fast vid den liberala borgarklassen eller dess skugga (”Folkfrontens” politik) förlamar proletariatet och bereder vägen för fascismen (Spanien, Frankrike...), blir bolsjevikerna, det vill säga de revolutionära marxisterna, speciellt motbjudande i den borgerliga allmänna opinionens ögon. Vår tids grundläggande politiska tryck går från höger till vänster. När det kommer till kritan kastar sig reaktionen med hela sin tyngd över en liten revolutionär minoritet. Denna minoritet kallas Fjärde internationalen. *Volia l'ennemi!* Där är fienden!

Stalinismen har många ledande positioner i reaktionens maskineri. Det borgerliga samhällets samtliga grupper, inklusive anarkisterna, använder deras hjälp i kampen mot den proletära revolutionen. Samtidigt försöker de småborgerliga demokraterna ge den okuvliga revolutionära minoriteten åtminstone hälften av ansvaret för sin Moskvaallierades motbjudande brott. Det är innebörden i det nu gängse yttrandet: ”Trotskismen och stalinismen är samma sak.” Så hjälper bolsjevikernas och kaffrernas motståndare reaktionen att förtala revolutionens parti.

Lenins ”amoralism”

De ryska socialistrevolutionärerna var alltid mest moraliska: i grund och botten bestod de enbart av etik. Men det hindrade dem inte att i tider av revolution lura de ryska bönderna. I en Paristidning som ges ut av Kerenskij, denne mycket etiska socialist som var Stalins föregångare i att dikta upp falska anklagelser mot bolsjevikerna, skriver en annan gammal socialistrevolutionär, Zenzinov: ”Som bekant lärde Lenin, att kommunister för att uppnå de önskade målen kan, och ibland måste,

'tillgripa all möjlig list och slughet, illegala metoder, förtigande'...' (*Nya Ryssland*, 17 februari 1938, s 3.) Härifrån drar de den rituella slutsatsen: stalinismen är en naturlig avkomma till leninismen.

Tyvärr kan den etiska åklagaren inte ens citera ärligt. Lenin sa: "Man måste kunna hålla stånd mot allt detta... tillgripa all möjlig list och slughet, illegala metoder, förtigande och döljande av sanningen *bara för att kunna tränga in i fackföreningarna och stanna där samt till varje pris utföra kommunistiskt arbete där.*"¹ Enligt Lenins förklaring uppstod behovet av undanflykter och manövrar ur det faktum att den reformistiska byråkratin förråder arbetarna till kapitalet, förföljer revolutionärer, trakasserar dem och anlitar till och med den borgerliga polisen mot dem. "Illegala metoder" och "list" är i detta fall bara giltiga självförsvarsmetoder mot den svekfulla reformistiska byråkratin.

Just Zenzinovs parti bedrev en gång i tiden illegalt arbete mot tsarismen – och mot bolsjevikerna. I båda fallen använde de list, undanflykter, falska pass och annan "slughet". Samtliga dessa *medel* ansågs inte bara "etiska" utan dessutom hjältemodiga, eftersom de motsvarade småbourgeoisins politiska *mål*. Men när proletära revolutionärer tvingas ta till konspiratoriska åtgärder mot den småborgerliga demokratin förändras genast situationen. Som vi ser har nyckeln till dessa herrars moral en klasskaraktär.

Den "amoralistiska" Lenin ger i pressen öppet råd angående militär list mot svekfulla ledare. Och moralisten Zenzinov kapar uppsåtligt citatet i båda ändar för att lura läsaren – den etiska åklagaren visar sig som vanligt vara en ynkelig bedragare. Inte för inte brukade Lenin upprepa: det är svårt att möta en plikttrogen motståndare!

En arbetare som inte döljer "sanningen" om de strejkandes planer för kapitalisterna är helt enkelt en förrädare som bara förtjänar förakt och bojkott. En soldat som avslöjar "sanningen" för fienden straffas som spion. Kerenskij försökte ge bolsjevikerna skulden för att ha avslöjat "sanningen" för Ludendorffs stab. Tydligt är inte ens den "heliga sanningen" ett mål i sig. Det finns mer tvingande kriterier, och analysen visar att de har en klasskaraktär som råder över den.

En kamp på liv och död är otänkbar utan militär list, med andra ord utan lögnar och bedrägeri. Får inte det tyska proletariatet lura Hitlers polis? Eller kanske de sovjetiska bolsjevikerna har en "omoralisk" inställning när de lurar GPU? Alla gudfruktiga borgare applåderar polisens skicklighet när de med hjälp av list lyckas gripa en farlig brottsling. Är det verkligen inte tillåtet med militär list när det handlar om att störta imperialismens brottslingar?

Norman Thomas talar om "den märkliga kommunistiska amoralism där inget annat än partiet och dess makt betyder något" (*Socialist Call*, 12 mars 1938, s 5). Dessutom klumpar Thomas ihop det nuvarande Komintern, det vill säga Kremlbyråkratins sammansvärjning mot arbetarklassen, med bolsjevikpartiet, som företrädde de avancerade arbetarnas sammansvärjning mot borgarklassen. Detta helt igenom oärliga jämställande har vi redan avslöjat tillräckligt ovan. Stalinismen skyler sig bara i en dyrkan av partiet, men i själva verket krossar och trampar de partiet i smutsen. Men det stämmer att för en bolsjevik är partiet allt. Salongssocialisten Thomas är överraskad av och förkastar ett motsvarande förhållande mellan en revolutionär och revolutionen, eftersom han själv är borgare med ett socialistiskt "ideal". I Thomas och hans gelikars ögon är partiet ett inte särskilt viktigt verktyg för valkarteller och liknande, inget mer. Hans personliga liv, intressen, band, moraliska kriterier existerar utanför partiet. Med fientlig förvåning tittar han ner på bolsjevikerna, för vilken partiet är ett vapen för revolutionär omvandling av samhället, inklusive dess moral. För en revolutionär marxist kan det inte finnas någon motsättning mellan den personliga moralen och partiets intressen, eftersom partiet i hans medvetande förkroppsligar mänsklighetens högsta uppgifter och mål. Det är naivt att tänka sig att Thomas har en högre förståelse för moralen än

1 Lenin, *Valda verk i 10 band*, bd 9, s 412.

marxisterna. Han har bara en futtig uppfattning om partiet.

”Allt som uppstår förtjänar att förgås”, säger dialektikern Goethe. Men bolsjevikpartiets försvinnande – en del av världsreaktionen – minskar inte dess världsomfattande historiska betydelse. Under sitt revolutionära uppstigande, det vill säga när det faktiskt företrädde den proletära förtruppen, var det historiens mest ärliga parti. Närhelst det kunde lurade det givetvis klassfienden. Men å andra sidan sa det alltid sanningen, hela sanningen och inget annat än sanningen till de arbetande. Det var bara tack vare detta som det lyckades erövra deras förtroende i en omfattning som inget annat parti i hela världen någonsin tidigare gjort.

De härskande klassernas bokhållare kallar detta partis organisatörer för ”amoraliska”. I de medvetna arbetarnas ögon är denna anklagelse en komplimang. Det betyder att Lenin vägrade erkänna de moraliska regler som slavägarna slagit fast för sina slavar och själva aldrig har följt. Han uppmanade proletariatet att utvidga klasskampen också till det moraliska området. De som fjäskar för regler som fienden har inrättat kommer aldrig att besegra denna fiende!

Lenins ”amoralism”, det vill säga hans förkastande av en moral som står ovanför klasserna, hindrade honom inte att förbli trogen ett och samma ideal under hela sitt liv, tillägna hela sitt varande till de förtrycktas sak, uppvisa den största pliktrogenhet på teoriernas område och den största oräddhet på handlingarnas område, och ha en inställning som var helt befriad från varje spår av överlägsenhet gentemot den ”vanliga” arbetaren, försvarslösa kvinnor, barn. Verkar det inte som om denna ”amoralism” i detta fall är ett annat ord för en högre mänsklig moral?

En lärorik händelse

Här kan det vara lämpligt att återge en händelse, som trots sin blygsamma storlek illustrerar skillnaden mellan *deras* moral och *vår* på ett bra sätt. I ett brev till mina belgiska vänner utvecklade jag 1935 uppfattningen att det för ett ungt revolutionärt parti är lika med självmord att försöka organisera ”sina egna” fackföreningar. Man måste hitta arbetarna där de befinner sig. Men det betyder väl att man betalar medlemsavgifter som underhåller en opportunistisk apparat? ”Givetvis”, svarade jag, ”måste man för rätten att undergräva reformisterna tillfälligtvis ge dem ett bidrag.” Men reformisterna låter väl oss inte undergräva dem? ”Det är sant”, svarade jag, ”och det undergrävande arbetet kräver konspiratoriska åtgärder. Reformister är borgarklassens politiska polis inom arbetarklassen. Vi måste agera utan deras tillåtelse och mot deras förbud..” I samband med en tillfällig husundersökning hos kamrat D, om jag inte misstar mig på grund av ett ärende som gällde att ordna med vapen till de spanska arbetarna, fick den belgiska polisen tag i mitt brev. Inom några dagar publicerades det. Vanderveldes, de Mans och Spaaks tidningar sparade naturligtvis inte på krutet mot min ”machiavellism” och ”jesuitism”. Och vilka är dessa anklagare? Vandervelde, som i många år har varit Andra internationalens ordförande, blev för länge sedan en trogen tjänare åt det belgiska kapitalet. De Man, som i en rad åbåken till böcker har adlat socialismen med en idealistisk moral, tog första bästa tillfälle att förråda arbetarna och bli en vanlig borgerlig minister. Ännu vackrare är fallet Spaak. För 1½ år sedan tillhörde denne herre den vänstersocialistiska oppositionen och kom till mig i Frankrike för att få råd angående metoderna under kampen mot Vanderveldes byråkrati. Jag lade fram samma uppfattningar som senare ingick i mitt brev. Men inom ett år efter sitt besök ratade Spaak törnena för rosorna. Han förrådade sina kamrater i oppositionen och blev en av det belgiska kapitalets mest cyniska ministrar. Dessa herrar kväver varenda kritisk röst i fackföreningarna och sitt eget parti, korrupperar och mutar systematiskt de mest avancerade arbetarna och utesluter lika systematiskt de motspänstiga arbetarna. De skiljer sig från GPU bara i det faktum att de ännu inte har tillgripit blodsutgjutelse – som goda patrioter sparar de på arbetarnas blod till nästa imperialistiska krig. Givetvis måste man vara en ytterst djävulsk styggelse, en moralisk missbild-

ning, en ”kaffer”, en bolsjevik, för att råda de revolutionära arbetarna att använda konspiratoriska metoder under kampen mot dessa herrar!

Utifrån belgisk lagstiftning innehöll mitt brev naturligtvis ingenting brottsligt. Det var den ”demokratiska” polisens plikt att återlämna brevet till adressaten tillsammans med en ursäkt. Det var Socialistpartiets plikt att protestera mot husundersökningen som hade genomförts för att gynna general Francos intressen. Men herrar socialister ryggade inte för att utnyttja polisens otillbörliga tjänst – förutan vilken de inte hade fått den lyckliga möjligheten att än en gång visa att deras moral är överlägsen bolsjevikernas amoralism.

Hela händelsen är symbolisk. De belgiska socialdemokraterna spydde sin indignation över mig just i samma ögonblick som deras norska meningsfränder höll mig och min hustru inlåsta för att hindra oss från att försvara oss mot GPU:s anklagelser. Den norska regeringen visste mycket väl att Moskvas anklagelser var falska – under de första dagarna medgav de halvofficiella socialdemokratiska tidningarna öppet detta. Men Moskva knackade de norska skeppsredarna och fiskhandlarna på plånboken – och genast föll herrar socialdemokrater ner på alla fyra. Partiets ledare, Martin Tranmael, är inte bara en auktoritet på moralens område utan en öppet rättskaffens man: han dricker inte, röker inte, äter inte kött, och på vintern badar han i isvakar. Det hindrade honom inte från att, efter att på GPU:s order ha arresterat oss, speciellt uppmana en norsk GPU-agent, en Jakob Fries – en borgare utan heder och samvete – att smäda mig. Men nog om detta...

Dessa herrars moral utgörs av vedertagna rättesnören och talesätt, som antas dölja deras intressen, böjelser och farhågor. Majoriteten av dem är beredda till vilka tarvligheter som helst – att avsäga sig sina övertygelser, svek, förräderi – av äregirighet eller vinningslystnad. På de personliga intressenas heliga område helgar vilka medel som helst deras ändamål. Men just därför kräver de speciella moralnormer, slitstarka och samtidigt elastiska, som ett par bra hängslen. De avskyr allt som avslöjar deras yrkeshemligheter för massorna. I ”fredliga” tider uttrycks deras hat i förtal – med skällsord eller ett ”filosofiskt” språk. I tider av hårda samhällskonflikter, som i Spanien, mördar dessa moralister revolutionärer, hand i hand med GPU. För att rättfärdiga sig upprepar de: ”trotskismen och stalinismen är samma sak.”

Det dialektiska sambandet mellan ändamål och medel

Medel kan bara rättfärdigas genom sitt ändamål. Men även detta ändamål behöver rättfärdigas. Ur marxistisk synvinkel – vilken uttrycker proletariats historiska intressen – rättfärdigas ändamålet om det leder till att mänsklighetens makt över naturen ökar, och till att en persons makt över en annan avskaffas.

”Ska vi alltså tolka det som att allt är tillåtet för att uppnå detta ändamål?”, frågar källborgaren sarkastiskt, och visar därigenom att han inte har förstått någonting. Vi svarar, att det som *verkligen* leder till mänsklighetens frigörelse är tillåtet. Eftersom detta mål bara kan uppnås genom en revolution, får proletariats frigörande moral av nödvändighet en revolutionär karaktär. Oförsonligt bekämpar den inte bara religiösa dogmer, utan även all sorts idealistiska fetischer, den härskande klassens filosofiska gendarmer. Den härleder regler för hur man uppför sig ur samhällets utvecklingslagar, således i första hand ur klasskampen, denna lagarnas lag.

”Men likafullt”, fortsätter moralisten att insistera, ”betyder ju detta att alla medel är tillåtna i klasskampen mot kapitalisterna: lögn, komplotter, förräderi, mord och så vidare?” Bara de medel är tillåtna och obligatoriska, svarar vi, som enar det revolutionära proletariats, fyller deras hjärtan med en oförsonlig fientlighet mot förtrycket, lär dem förakt för den officiella moralen och dess demokratiska efterappare, genomsyrar dem med en medvetenhet om deras egen historiska uppgift, höjer deras

mod och självupppoffrande anda i kampen. Just ur detta följer att alla medel *inte* är tillåtna. När vi säger att ändamålet helgar medlen, då följer för oss slutsatsen att det stora revolutionära målet försmår de dåliga medel och sätt som ställer en del av arbetarklassen mot andra delar, eller försöker göra massorna lyckliga utan deras egen medverkan, eller minskar massornas tro på sig själva och sin organisation, och ersätter det med en dyrkan av "ledarna". Främst och oförsonligast avvisar den revolutionära moralen krypan det inför borgarklassen och högdragenhet i förhållande till de arbetande, med andra ord de kännetecken som helt och hållet genomsyrar de småborgerliga pedanterna och moralisterna.

Dessa kriterier ger naturligtvis inte ett färdigt svar på frågan vad som är tillåtet och inte tillåtet i varje enskilt fall. Det finns inga sådana automatiska svar. Frågan om den revolutionära moralen hör nära samman med frågan om revolutionär strategi och taktik. Rörelsens levande erfarenheter, som belyses av teorin, ger det rätta svaret på dessa frågor.

Den dialektiska materialismen känner ingen tudelning mellan mål och medel. Målen härstammar på ett naturligt sätt ur den historiska rörelsen. Medlen är organiskt underordnade målen. Det omedelbara målet blir medel för fortsatta mål. I pjäsen *Franz von Sickingen* låter Ferdinand Lasalle en av hjältarna uttrycka följande:

Visa ej blott *målet*
 Utan även *vägen*. Ty så nära sammanknutna
 Äro vägen och målet att de ständigt växlar

Lasalles rader är inte alls perfekta. Ännu värre är att Lasalle i den praktiska politiken själv avvek från de ovanstående föreskrifterna – det räcker med att påminna om att han till och med gick så långt att han slöt hemliga avtal med Bismarck! Men det dialektiska sambandet mellan medel och mål uttrycks helt korrekt i de citerade raderna. Vetekorn måste sås för att man ska kunna skörda veteax.

Är exempelvis individuell terror tillåten eller otillåten utifrån "den rena moralens" perspektiv? För oss existerar överhuvudtaget inte frågan i denna abstrakta form. De konservativa schweiziska borgarna lovordar än idag terroristen Vilhelm Tell. Våra sympatier är helt på de irländska, ryska, polska eller hinduiska terroristernas sida i deras kamp mot nationellt och politiskt förtryck. Den mördade Kirov, en primitiv hejduk, framkallar inte våra sympatier. Våra relationer till mördaren är neutrala bara därför att vi inte vet vilka motiv som drev honom. Om vi fick veta att Nikolajev handlade som en medveten hämnare på de arbetarrättigheter som trampats sönder av Kirov, då skulle våra sympatier helt vara på mördarens sida. Men för oss är inte frågan om subjektiva motiv det viktigaste, utan frågan om objektiv ändamålsenlighet. Kan de givna medlen verkligen leda till målet? När det gäller individuell terror vittnar både teorin och erfarenheterna om att så inte är fallet. Till terroristen säger vi: det går inte att ersätta massorna, du kan bara få ett effektivt uttryck för ditt hjältemod inom massrörelsen. Men under inbördeskrigets förhållanden upphör mord på individuella förtryckare att vara en individuell terrorhandling. Om en revolutionär till exempel skulle spränga general Franco och hans stab i luften skulle det knappast väcka någon moralisk indignation ens bland de demokratiska eunuckerna. Under inbördeskrigets förhållanden skulle en sådan handling vara politiskt helt ändamålsenlig. Även i de största frågor – människans mördande av människan – är således de moraliska axiomen innehållslösa. Precis som politiska värderingar härstammar de moraliska värderingarna ur kampens inre behov.

Arbetarnas frigörelse kan bara komma från arbetarna själva. Det finns därför inget större brott än att lura massorna, att framställa nederlag som segrar, vänner som fiender, att muta arbetarledare, hitta på sagor, hålla falska rättegångar, med ett ord: att göra vad stalinisterna gör. Dessa medel kan bara

tjäna ett mål: att bibehålla en klicks välde, som redan har fördömts av historien. Men de kan inte tjäna massornas befrielse. Därför för Fjärde internationalen en kamp på liv och död mot stalinismen.

Massorna är givetvis inte oklanderliga. Det är oss främmande att idealisera massorna. Vi har sett dem under olika förhållanden, vid olika stadier och dessutom under de största politiska chocker. Vi har observerat deras starka och svaga sidor. Deras starka sidor – beslutsamhet, självupppoffring, hjältemod – uttrycks alltid allra klarast under ett revolutionärt uppsving. Det var under en sådan period som bolsjevikerna ledde massorna. Efteråt inleddes ett annat historiskt kapitel då de förtrycktas svaga sidor kom fram: olikheter, bristande kultur, trångsynt internationellt perspektiv. Anspänningen tröttade ut massorna, de blev desillusionerade, tappade tron på sig själva – och öppnade på så sätt vägen för en ny aristokrati. Under denna period var bolsjevikerna (”trotskisterna”) isolerade från massorna. I praktiken gick vi genom två sådana stora historiska cykler: uppsvingsåren 1897-1905; nedgångsåren 1907-1913; 1917-1923 var en uppsvingperiod helt utan motstycke i världshistorien, och slutligen upplever vi nu en reaktionsperiod som ännu inte har upphört. Under dessa enorma händelser lärde sig ”trotskisterna” historiens rytm, det vill säga klasskampens dialektik. De lärde sig också, tycks det – och i viss mån till och med framgångsrikt – att underordna sina subjektiva planer och program under denna objektiva rytm. De lärde sig att inte bli förtvivlade över det faktum att historiens lagar inte är beroende av deras individuella smak och inte är underkastade deras egna moraliska normer. De lärde sig att anpassa sin individuella smak efter historiens lagar. De lärde sig att inte skrämmas ens av sina mäktigaste fiender, om dessas makt skulle stå i motsättning till den historiska utvecklingens behov. De vet hur man simmar mot strömmen, i den djupa övertygelsen att nästa historiska flodvåg kommer att föra dem till den andra stranden. Alla kommer inte att nå stranden, många kommer att drunkna. Men att delta i denna rörelse med öppna ögon och med en intensiv vilja – bara detta kan ge en tänkande varelse den allra högsta moraliska tillfredsställelse!

Coyoacán, 16 februari 1938.

PS – Jag skrev dessa rader under de dagar då min son mig ovetande kämpade med döden. Jag tillägnar detta lilla arbete till hans minne, som – det är min förhoppning – skulle ha mött hans gillande. Leon Sedov var en äkta revolutionär som föraktade fariséerna.

Moralister och inställsamma smickrare av marxismen

Försäljare av avlatsbrev och deras socialistiska allierade, eller göken i ett främmande bo

Pamfletten *Deras moral och vår* har åtminstone förtjänsten att den tvingar vissa kälkborgare och inställsamma smickrare att fullständigt avslöja sig. De första klippen ur den franska och belgiska pressen som jag har fått vittnar om det. Det mest begripliga av dem är recensionen som publicerades i den katolska Paristidningen *La Croix*. Dessa herrar har ett eget system, och de skäms inte för att försvara det. De står för en absolut moral, och framförallt för slaktaren Franco. Det är Guds vilja. Bakom dem står en himmelsk hygieniker som samlar ihop och renar allt smuts som följer i deras kölvatten. Det är knappast förvånande att de anser moralen hos revolutionärer som tar ansvar för sig själva som ovärdig. Men vi är inte intresserade av professionella försäljare av avlatsbrev utan av moralister som klarar sig utan Gud samtidigt som de försöker ställa sig själva i hans ställe.

Den ”socialistiska” tidningen *Le Peuple* i Bryssel – här har vi dygdens tillhåll! – hittade i vår lilla bok bara ett kriminellt recept för att bygga hemliga celler som strävar efter det mest omoraliska målet av alla, att undergräva den belgiska arbetarbyråkratins prestige och inkomster. Som svar på detta kan man naturligtvis säga att byråkratin är nerfläckad med ett oräkneligt antal förräderier och rena bedrägerier (vi kan bara påminna om historien med ”Arbetarbanken”), att den kväver varje tillstymmelse till kritiskt tänkande inom arbetarklassen, att dess praktiska moral på intet sätt är överlägsen sin politiska allierade, den katolska hierarkin. Men för det första skulle bara mycket dåligt utbildade personer nämna så obehagliga saker, och för det andra har dessa herrar, oavsett sina småsynder, de högsta moraliska principerna i reserv. Detta ser Henri de Man personligen till, och inför hans höga anseende kan vi bolsjeviker givetvis inte förvänta oss något överseende.

Innan vi går vidare till andra moralister ska vi för ett ögonblick stanna till vid en reklambroschyr som de franska utgivarna av vår lilla bok har publicerat. Genom själva sin natur ska en reklambroschyr antingen rekommendera en bok, eller åtminstone skissera dess innehåll. Vi har framför oss en broschyr av ett helt annat slag. Det räcker att nämna ett enda exempel: ”Trotskij är av uppfattningen att hans parti, som en gång satt vid makten och nu är i opposition, alltid har representerat det verkliga proletariatet och han själv – en äkta moral. Av detta drar han exempelvis följande slutsats: att skjuta gisslan antar helt olika betydelse beroende på om ordern utfärdas av Stalin eller Trotskij...” Detta citat är fullt tillräckligt för att bedöma denna dolda kommentator. Det är en författares odiskutabla rätt att ha tillsyn över en reklambroschyr. Men i så måtto som författaren i detta fall befinner sig på andra sidan Atlanten, lyckades någon ”vän”, som uppenbarligen utnyttjade förläggarens bristande informationer, smyga in i en annans bo och lägga detta lilla ägg där – åh!, givetvis ett mycket litet, nästan jungfruligt, ägg. Vem har skrivit broschyren? Victor Serge, som översatte boken och på samma gång är en av dess hårdaste kritiker, kan lätt stå till tjänst med information. Jag skulle inte bli överraskad om det visar sig att broschyren har skrivits... naturligtvis inte av Victor Serge, men av en av hans elever som härmar både lärarens idéer och stil. Men det kanske trots allt är läraren själv, det vill säga Victor Serge, i egenskap av ”vän” till författaren?

”Hottentott-moral”

Souvarine och andra inställsamma smickrare har givetvis omedelbart kastat sig över det föregående uttalandet i reklambroschyren, som besparar dem omaknet att själv leta efter giftiga spetsfundigheter. Om Trotskij tar gisslan är det bra, om Stalin gör det så är det dåligt. Inför en sådan ”hottentott-

moral” är det inte svårt att ge utlopp för ädel indignation. Ändå finns det inget enklare än att på grundval av de allra senaste exemplen avslöja hur ihålig och falsk denna indignation är. Victor Serge gick med i POUM, ett katalanskt parti som hade en egen milis vid fronten under inbördeskriget. Vid fronten skjuter och dödar man som bekant människor. Man kan därför säga: ”För Victor Serge får dödandet helt olika innebörd beroende på om ordern utfärdas av general Franco eller av ledarna i Victor Serges eget parti.” Om vår moralist hade försökt tänka igenom innebörden i sina egna handlingar innan han försökte lära andra, så skulle han högst sannolikt ha sagt så här: men de spanska arbetarna kämpade för att befria folket, medan Francos gäng kämpade för att tvinga det till slaveri! Serge kommer inte att kunna komma på något annat svar. Med andra ord kommer han att tvingas upprepa Trotskijs ”hottentott”-argument¹ angående gisslan.

Än en gång om gisslan

Men det är möjligt och till och med troligt att våra moralister kommer att vägra att öppet säga hur det är, och istället kommer att försöka gå som katten kring het gröt: ”Att döda vid fronten är en sak, att skjuta gisslan är något helt annat!” Som vi inom kort ska visa är detta argument bara dumt. Men låt oss för ett ögonblick stanna upp på den grundval som vår motståndare har valt. Ni säger att systemet med gisslan är omoraliskt ”i sig själv”. Bra, det var det vi ville veta. Men detta system har använts i alla inbördeskrig både historiskt och i den moderna historien. Det härrör uppenbarligen ur själva inbördeskrigets karaktär. Från detta kan man dra en enda slutsats, nämligen att inbördeskrigets själva natur är omoralisk. Det är tidningen *La Croix*' ståndpunkt, som hävdar att man måste lyda överheten, ty makten utgår från Gud. Och Victor Serge? Han har ingen grundad uppfattning. Att lägga ett litet ägg i någon annans bo är en sak, men att slå fast sin egen uppfattning om komplicerade historiska frågor är något helt annat. Jag medger gärna att personer med så enastående moral som Azaña, Caballero, Negrín och kompani var mot att ta gisslan från det fascistiska lägret: på båda sidor har vi borgare som är sammanknutna av familje- och materiella band, och som är övertygade om att de även i händelse av nederlag inte bara kommer att klara sig, utan också få behålla sina biffstekar. På sitt eget sätt hade de rätt. Men fascisterna tog förvisso gisslan bland de proletära revolutionärerna, och proletärerna tog i sin tur gisslan från den fascistiska borgarklassen, ty de visste vilken fara även ett delvis och tillfälligt nederlag skulle betyda för dem och deras klassbröder.

Victor Serge kan inte själv säga exakt vad han vill: rensa inbördeskriget från praktiken att använda gisslan, eller rensa mänsklighetens historia från inbördeskrig? En småborgerlig moralist tänker bara ibland, lösryckt, i klumpar, och är inte förmögna att närma sig ett fenomen i sitt inre sammanhang. På ett konstgjort isolerat sätt är för honom frågan om gisslan ett speciellt moraliskt problem, oberoende av de allmänna villkor som skapar väpnade konflikter mellan klasserna. Inbördeskrig är klasskampens yttersta uttryck. Att försöka underordna det under abstrakta ”normer” innebär i själva verket att avvärja arbetarna inför en fiende som är beväpnad till tänderna. Småborgerliga moralister är en yngre bror till de borgerliga pacifisterna, som vill göra krigföringen mer ”human” genom att förbjuda användandet av giftgas, att bombardera städer som inte är befästa, etc. Politiskt fyller sådana program bara syftet att avleda folkets tankar från revolutionen som det enda sättet att få slut på krig.

Bävan inför den borgerliga allmänna opinionen

Intrasslad i sina motsägelser kanske moralisten försöker argumentera att en ”öppen” och ”medveten” kamp mellan två läger är en sak, men att gripa sådana som inte deltar i kampen är något helt

¹ Vi tänker här inte dröja vid den tarvliga vanan att tala föraktfullt om hottentotterna, för att framställa de vita slavägarnas moral i en så mycket ljusare dager. Det tog vi itu med tillräckligt i pamfletten. - Trotskijs anmärkning.

annat. Men detta argument är bara en bedrövlig och idiotisk undanflykt. I Francos läger kämpade tiotusentals som var lurade och tvångsrekryterade. De republikanska arméerna sköt och dödade de reaktionära generalernas olycksaliga slavar. Var det moraliskt eller omoraliskt? Den moderna krigföringens långskjutande artilleri, flyg, giftgaser och slutligen med sin kedja av förödelse, svält, bränder och epidemier, blandar dessutom oundvikligen in hundratusentals och miljontals, inklusive gamla och barn, som inte deltar direkt i striderna. Folk som tas som gisslan är åtminstone bundna av klass- eller familjesolidaritet till något av lägren, eller till ledarna för detta läger. När man tar gisslan är det möjligt att göra medvetna val. En projektil som avfyras från en kanon eller släpps från ett flygplan släpps lös på måfå, och kan med lätthet ödelägga inte bara fiender utan också vänner, eller deras föräldrar och barn. Varför skiljer våra moralister då ut frågan om gisslan och blundar för hela inbördeskrigets innehåll? På grund av att de inte är särskilt modiga. Som ”vänster” är de rädda för att öppet bryta med revolutionen. Som småborgare bävar de för att bränna broarna till den borgerliga allmänna opinionen. När de fördömer systemet med gisslan känner de att de är i gott sällskap – mot bolsjevikerna. De håller fegt tyst om Spanien. V Serge kommer att protestera mot det faktum att de spanska arbetarna, anarkisterna och POUM-isterna tog gisslan... om 20 år.

Inbördeskrigets moralnormer

Till samma kategori hör en annan av V Serges upptäckter, nämligen att bolsjevikernas förfall daterar sig till det ögonblick då tjekan fick rätt att avgöra folks öde bakom stängda dörrar. Serge leker med föreställningen om revolutionen, skriver dikter om den, men kan inte förstå den som den är.

Offentliga rättegångar är bara möjliga under en stabil regim. Inbördeskrig är förhållanden av extrem instabilitet i samhället och staten. Precis som det är omöjligt att publicera generalstabens planer i tidningarna, så är det omöjligt att avslöja sammansvärjningarnas villkor och omständigheter i offentliga rättegångar, ty dessa sammansvärjningar hör nära samman med inbördeskrigets utveckling. Utan tvivel ökar risken för misstag betydligt av hemliga rättegångar. Det innebär bara, vilket vi villigt medger, att inbördeskrigets omständigheter knappast gynnar utövandet av en opartisk rättvisa. Och vad mer än det?

Vi föreslår att V Serge utses till ordförande i en kommission bestående av, låt oss säga, Marceau Pivert, Souvarine, Waldo Frank, Max Eastman, Madeleine Paz och andra, som ska utforma moralnormer för inbördeskriget. Dess allmänna karaktär står klar redan från början. Båda sidor lovar att inte ta gisslan. Rättegångarna fortsätter att vara offentliga. För att de ska kunna fungera på rätt sätt kommer pressen att vara fullständigt fri under hela inbördeskriget. Bombning av städer är skadlig för den offentliga rättvisan, pressfriheten och individens okränkbarhet, och är strängt förbjuden. Av liknande och diverse andra orsaker olagligförklaras användandet av artilleri. Och i och med att gevär, handgranater och till och med bajonetter otvivelaktigt har ett fördärvligt inflytande på både människor och demokratin i allmänhet, så är användandet av vapen, skjutvapen eller sabel, värja etc strängt förbjudet under inbördeskriget.

Underbara normer! Ett magnifikt monument över Victor Serges och Madeleine Paz' vältalighet! Men så länge inte dessa normer har accepterats som regler av alla förtryckare och de förtryckta, så kommer de stridande klasserna att försöka uppnå seger *med alla medel*, allt medan de småborgerliga moralisterna precis som hittills kommer att fortsätta att irra omkring förvirrat mellan de två lägren. Subjektivt sympatiserar de med de förtryckta – ingen betvivlar det. Objektivt är de fångar i den härskande klassens moral, och de försöker påtvinga de förtryckta den istället för att hjälpa dem att utarbeta upprorets moral.

Massorna har ingenting med detta att göra!

Victor Serge har i förbigående avslöjat vad som orsakade bolsjevikpartiets sammanbrott: en överdriven centralism, misstro mot ideologisk kamp, avsaknad av en frihetsälskande ("libertaire", i själva verket anarkistisk) anda. Mer förtroende för massorna, mer frihet! Alltihopa befinner sig utom tid och rum. Men massorna är ingalunda identiska: det finns revolutionära massor, passiva massor, reaktionära massor. Vid olika tidpunkter inspireras samma massor av olika stämningar och mål. Just av detta skäl är en centraliserad förtruppsorganisation oundgänglig. Bara ett parti som använder den auktoritet som det har erövrat kan övervinna massornas egen vacklan. Att tilldela massan heliga drag och inskränka sitt eget program till en formlös "demokrati", är att lösa upp sig i klassen som den är, att vända sig från förtruppen till eftertruppen, och därmed avsäga sig de revolutionära uppgifterna. Om å andra sidan proletariats diktatur överhuvudtaget betyder någonting, så betyder det att klassens förtrupp beväpnar sig med statens resurser för att slå tillbaka farorna, inklusive de som härrör ur de efterblivna skikten inom proletariats självt. Allt detta är elementärt, allt har visats under erfarenheterna i Ryssland, och bekräftats av erfarenheterna i Spanien.

Men hela hemligheten ligger däri, att Victor Serge genom att kräva frihet "för massorna" i själva verket kräver frihet för sig själv och sina kollegor, frihet från all kontroll, all disciplin, till och med om möjligt all kritik. "Massorna" har ingenting med detta att göra. När vår "demokrat" kilar från höger till vänster och från vänster till höger, och sprider förvirring och skepsis, så inbillar han sig att han förverkligar en välgörande tankefrihet. Men när vi utifrån en marxistisk synvinkel bedömer en desillusionerad småborgerlig intellektuells vacklan, så verkar det för honom vara ett angrepp på hans individualitet. Då allierar han sig med förvirrarna i ett korståg mot vår tyranni och sekterism.

Det revolutionära partiets inre demokrati är inte ett mål i sig själv. Den måste kompletteras och stadfästas av centralism. För en marxist står alltid frågan: demokrati för vad? För vilket program? Programmets ramar är på samma gång demokratins ramar. Victor Serge krävde att Fjärde internationalen skulle ge handlingsfrihet åt förvirrare, sekterister och centrister av POUM:s, Vereeckens, och Marceau Piverts typ, åt konservativa byråkrater som Sneevliet eller rena äventyrare som R Molinier. Å andra sidan har Victor Serge systematiskt hjälpt de centriska organisationerna att driva ut Fjärde internationalens anhängare ur sina led. Vi känner mycket väl till den sortens demokrati: den är undfallande, tillmötesgående och försonlig – *mot högern*, på samma gång som den är krävande, illvillig och bedräglig – *mot vänstern*. Den representerar helt enkelt den småborgerliga centrismens självförsvarsregim.

Kampen mot marxismen

Om Victor Serges inställning till teoretiska problem vore seriös, så skulle han skämts över att träda fram som "uppfinnare" och locka tillbaka oss till Bernstein, Struve och de andra revisionisterna från förra seklet, som försökte överföra kantianismen till marxismen, eller med andra ord underordna proletariats klasskamp under principer som påstods stå över den. Precis som Kant framställde de det "kategoriska imperativet" (tanken på plikt) som en absolut moralisk norm som var giltig för alla. I själva verket handlar det om "plikt" gentemot det borgerliga samhället. På sitt eget sätt hade Bernstein, Struve, Vorländer en seriös inställning till teorin. De krävde öppet en *återgång* till Kant. Victor Serge och hans kollegor känner inte det ringaste ansvar mot det vetenskapliga tänkandet. De begränsar sig till anspelningar, insinuationer, eller i bästa fall litterära generaliseringar... Men om vi går till botten med deras tankar, så verkar det som om de har anslutit sig till en gammal, sedan länge misskrediterad sak: att betvinga marxismen med hjälp av kantianismen, förlama den socialistiska revolutionen med hjälp av "absoluta" normer som i själva verket bara representerar filosofiska generaliseringar av borgarklassens intressen – förvisso inte dagens borgarklass, utan den inte längre

existerande borgarklassen från frihandelns och demokratins tidsålder. Den imperialistiska borgarklassen följer dessa normer ännu mindre än vad deras liberala farmor gjorde. Men den ser med välvilja på de småborgerliga predikanternas försök att införa förvirring, oro och vacklan i det revolutionära proletariats led. Inte bara Hitlers utan även liberalernas och demokraternas främsta mål är att misskreditera bolsjevismen, vid en tidpunkt då dess historiska rättmätighet hotar att bli fullständigt klar för massorna. Bolsjevism, marxism – där är fienden!

När den demokratiska moralens överstepräst, ”broder” Victor Basch, med hjälp av ”broder” Rosenmark, ljög till försvar för Moskvarättegångarna blev han offentligt avslöjad. Förklarad skyldig till att ha ljugit, slog han sig för bröstet och ropade: ”Är jag alltså partisk? Jag har alltid fördömt Lenins och Trotskijs terror.” Basch avslöjade på ett målande sätt de demokratiska moralisternas inre drivkrafter: vissa av dem kan hålla tyst om Moskvarättegångarna, andra kan angripa rättegångarna, ytterligare andra kan försvara rättegångarna. Men deras gemensamma intresse är att utnyttja rättegångarna för att fördöma Lenins och Trotskijs ”moral”, det vill säga den proletära revolutionens metoder. På det området är de alla bröder.

I den tidigare citerade skandalösa broschyren slår man fast att jag, när jag utvecklar min syn på moralen, ”grundar” mig ”på Lenin”. Denna diffusa mening återgavs av andra publikationer, och kan tolkas som att jag vidareutvecklade Lenins teoretiska principer. Men såvitt jag vet skrev Lenin ingenting om moral. Victor Serge ville i själva verket säga något helt annat, nämligen att mina omoraliska teorier är en generalisering av ”amoralisten” Lenins praktik. Han försöker misskreditera Lenins personlighet med hjälp av mina bedömningar, och mina bedömningar med hjälp av Lenins personlighet. Han smickrar bara den allmänna reaktionära tendensen som riktas mot bolsjevismen och marxismen i sin helhet.

Souvarine, en inställsam smickrare

Ex-pacifisten, ex-kommunisten, ex-trotskisten, ex-demokratkommunisten, ex-marxisten... nästan ex-Souvarine angriper den proletära revolutionen och revolutionärer alltmer skamlöst ju mindre han vet vad han själv vill. Denne man älskar och vet hur man samlar ihop citat, dokument, kommatecken och citationstecken och hur man sammanställer dossierer, och dessutom vet han hur man hanterar en penna. Ursprungligen hade han hoppats att detta bagage skulle vara hela livet. Men han tvingades snart övertyga sig själv om att det dessutom var nödvändigt att kunna tänka... Trots ett överflöd av intressanta citat och fakta är hans bok om Stalin ett vittnesbörd om hans egen fattigdom. Souvarine förstår varken vad revolutionen eller kontrarevolutionen är. Han tillämpar futtiga bortförklaringar på den historiska processen, och känner sig för evigt bedrövd över den syndiga mänskligheten. Det bristande sambandet mellan hans kritiska anda och skapande oförmåga förtär honom som om det vore syra. Därav beror hans ständiga ursinne och hans brist på grundläggande ärlighet i bedömningen av idéer, människor och händelser, samtidigt som han skyler över det hela med ett torrt moraliserande. Precis som alla enstöringar och cyniker dras Souvarine i grunden mot reaktionen.

Har Souvarine brutit öppet med marxismen? Vi har inte hört något om det. Han föredrar tvetydigheter, det är hans naturliga element. I sin recension av pamfletten skriver han: ”Än en gång ältar Trotskij sin käpphäst klasskampen.” För gårdagens marxist är klasskampen – ”Trotskijs käpphäst”. Det är inte förvånande att Souvarine själv har föredragit att sitta gränslös över den eviga moralens döda hund. Mot de marxistiska uppfattningarna ställer han ”en känsla för rättvisa... utan hänsyn till klasskillnader.” Det är i alla fall trösterikt att få veta att vårt samhälle grundas på en ”känsla för rättvisa”. Under det kommande kriget kommer Souvarine utan tvekan att förklara sin upptäckt för soldaterna i skyttegravarna, och under tiden kan han göra det för invaliderna från förra kriget, de arbetslösa, de övergivna barnen och de prostituerade. Vi erkänner redan på förhand att om han

skulle bli misshandlad medan han sysselsätter sig med detta, då kommer inte vår ”känsla för rättvisa” att ta ställning för honom...

De kritiska anmärkningar som denna skamlösa försvarare av den borgerliga rättvisan ”utan hänsyn till klasskillnader” gör, är helt och hållet grundade på... den broschyr som Victor Serge inspirerade. I sin tur går den senare i alla sina ”teoretiska” försök inte längre än ett mellanting av lån från Souvarine, som trots allt har en fördel: han säger det som Serge ännu inte vågar säga.

Med spelad indignation – det finns inget äkta hos honom – skriver Souvarine, att försåvitt Trotskij fördömer demokraternas, reformisternas, stalinisternas och anarkisternas moral, följer att den enda representanten för moralen är ”Trotskij parti”, och eftersom detta parti ”inte existerar” är det därför när det kommer till kritan Trotskij själv som förkroppsligar moralen. Hur kan man låta bli att fnittra åt detta? Uppenbarligen inbillar sig Souvarine att han kan göra åtskillnad mellan det som existerar och det som inte existerar. Det är väldigt lätt så länge det handlar om äggröra eller ett par hängslen. Men på de historiska processernas område överstiger denna distinktion tydligen Souvarines huvud. ”Det som existerar” föds eller dör, utvecklas eller faller sönder. Det som existerar kan bara förstås av de som förstår dess inre tendenser.

Innan det senaste krigsutbrottet gick det att räkna det antal personer som hade en revolutionär ståndpunkt på ena handens fingrar. Hela det officiella politiska fältet behärskades nästan helt av olika chauvinistiska schatteringar. Liebknecht, Luxemburg och Lenin såg ut som maktlösa, isolerade individer. Men finns det någon tvekan om att deras moral var högre än den ”heliga unionens” brutala moral? Liebknechts revolutionära politik var ingalunda ”individualistisk”, som den verkade vara för dåtidens genomsnittliga patriotiska kälkborgare. Tvärtom återspeglade och förebådade Liebknecht, och bara Liebknecht, de djupa underjordiska strömningar som fanns bland massorna. Den vidare händelseutvecklingen bekräftade fullständigt detta. Att idag inte vara rädd för att helt bryta med den officiella allmänna opinionen för att *imorgon* få rätten att uttrycka de upproriska massornas tankar och känslor, det är det speciella sätt att existera som skiljer sig från den traditionella småborgerliga ovetenskapliga tillvaron. Det kapitalistiska samhällets samtliga partier, alla moralister och inställsamma smickrare, kommer att förgås under den annalkande katastrofens bråte. Trots att den socialistiska världsrevolutionens parti för de blinda bortförklararna idag kan verka icke-existerande, är det det enda parti som kommer att överleva, precis som Lenins och Liebknechts parti verkade icke-existerande för de blinda bortförklararna under det senaste kriget.

Revolutionärer och smittbärare

Engels skrev en gång att Marx och han själv under hela sina liv befann sig i minoritet, och att de tyckte att det ”kändes bra”. De perioder när de förtryckta klassernas rörelse höjer sig till de revolutionära uppgifternas nivå är sällsynta undantag i historien. Nederlag är mycket vanligare än segrar för de förtryckta. Efter varje nederlag kommer en lång reaktionsperiod, som kastar tillbaka revolutionärerna i ett tillstånd av yttersta isolering. Under sådana perioder antingen förråder pseudo-revolutionärerna, ”riddare för en timme” som en rysk poet framställde det, öppet de förtrycktas sak eller så rusar de runt och letar efter en räddningsformel som kan göra det möjligt för dem att undvika att bryta med någondera lägret. I vår tid går det inte att tänka sig att hitta en försonlig formulering på den politiska ekonomins eller sociologins område. Klassmotsättningarna har tillintetgjort liberalernas och de demokratiska reformisternas ”harmoniska” formel för gott. Det enda som återstår är religionens och den upphöjda moralens område. De ryska socialist-revolutionärerna försökte rädda demokratin med hjälp av en allians med kyrkan. Marceau Pivert ersätter kyrkan med frimurarna. Victor Serge har uppenbarligen ännu inte anslutit sig till någon loge, men har inga svårigheter att hitta ett gemensamt språk med Pivert mot marxismen.

Två klasser avgör det moderna samhällets öde: den imperialistiska borgarklassen och proletariatet. Borgarklassens sista utväg är fascismen, som ersätter samhälleliga och historiska kriterier med biologiska och zoologiska normer för att slippa alla begränsningar i kampen för det kapitalistiska ägandet. Det är bara den socialistiska revolutionen som kan rädda civilisationen. För att få till stånd denna omvälvning behöver proletariatet all sin styrka, beslutsamhet, djärvhet, lidelse och skoningslöshet. Framför allt måste det vara fullständigt fritt från religionens, ”demokratins” och den upphöjda moralens påhitt – de andliga kedjor som fienden har smidit för att tämja och förslava det. Bara de ting som förbereder ett fullständigt och slutgiltigt störtande av den imperialistiska brutaliteten är moraliskt, ingenting annat. Revolutionens välgång – det är den högsta lagen!

Med hjälp av en klar förståelse av samspelet mellan de två grundläggande klasserna – borgarklassen och proletariatet under en period av strid till döds mellan dem – kan vi se den objektiva innebörden i de småborgerliga moralisternas roll. Deras främsta kännetecken är maktlöshet: *social* maktlöshet på grund av småbourgeoisins ekonomiska förfall, *ideologisk* maktlöshet på grund av småbourgeoisins skräck när klasskampen släpps lös på ett ofantligt sätt. Därav härrör både den bildade och den okunniga småbourgeoisins längtan efter att lägga band på klasskampen. Om de inte lyckas med hjälp av evig moral – och det går inte – så kastar sig småbourgeoisin i armarna på fascismen, som tyglar klasskampen med hjälp av myter och bödelns yxa. V Sergees och hans kollegors moralism är en bro från revolutionen till reaktionen. Souvarine befinner sig redan på andra sidan bron. Den minsta eftergift till dessa strömningar är en begynnande kapitulation för reaktionen. Låt dessa smittbärare bibringa moralens regler till Hitler, Mussolini, Chamberlain och Daladier. För oss räcker den proletära revolutionens program.

Coyoacán, 9 juni 1939.